Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון ט (רט)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

—

VOL. VII | NEW YORK, MAY 14, 1920 | No. 9 (209)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Chelsea 247

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

הוצאת „סיני"

יצא לאור

חומש לבתי ספר

חלק א׳ — ספר בראשית

מחירו 30 סנטים.

„הזמן הראשון", „הזמן השני"

„הזמן השלישי" ו„הזמן הרביעי" שכבר הופיעו על־ידי ההוצאה הנ״ל מכינים את התלמיד במשך שנתים אל החומש.

מחיר „הזמן הראשון" 20 סנטים. מחיר „הזמן השני" 25 סנטים
מחיר „הזמן השלישי" 30 סנטים. מחיר „הזמן הרביעי" 35 סנטים.
מחיר החומש, חלק א׳, 30 סנטים.

קובץ שירים לבתי ספר

עם תוי־נגינה, מאת א. ב ן - א ל י ה ו.

המחיר 20 סנטים.

ראבאט הגון למורים, לבתי־ספר ולבתי „תלמוד תורה".

לפנות אל:

SINAI PUBLISHING CO. 176 Park Row, New York

או אל:

S. DRUCKERMAN, 50 Canal St., New York

בקרוב יצא לאור:

ב ש ב י ל ילדים

ספר למוד על־פי השיטה הטבעית, מאת הפדגוג הידוע מ. מנוסוביץ.

החש בעיניו ילך ויבקר את הדוקטור

בארנט ל. בקר

215 רחוב איסט ברודוויי. טיליפון: ארטשארד 2365
סניפים: 895 פרוספקט אוויניו. טיליפון: מילרוז 9069
110 לינוקס אוויניו. טיליפון: הארלם 449

הננו מברכים את ידידינו יהושע וואהל והדוה מאיר לארושיהם. יבנו את ביתם בית נאמן בארץ תרותנו.

פנחס ויהודית למדן.

אבקש מאד את מר כוכב לכתוב לי אגרת לטובתו. וזה שמי בראשי־תבות:

סוף גאולה ללויים.

אל חותמי „התורן" בניו־יורק.

הננו מודיעים בזה שאין לנו עוד כל קשר עם מי שהיה סוכננו בניו־יורק מר א. א ל י י ס ק ע ר ואין לו שום יחס אל „התורן" או אל יתר עתוני ההסתדרות הציונית.

הנהלת „התורן".

דרוש מורה

להקהלת „כנסת ישראל" בגרין־ביי, וויסקונסין, דרוש מורה מומחה ומנוסה על־פי השיטה עברית בעברית. המשכורת 1,500 דולארים לשנה. לפנות אל:

SAM COHEN,
416 Main St., Green Bay, Wisc.

יצא לאור ספר

ר ו ח ה ע ת

מאת הרב הגאון המטיף הלאומי
מרדכי אהרן קאפלאן

ומתורגם לשפת־עבר מאת המשכיל מר
יהודה קעניגסבערג

כולל דרושים נחמדים בהגיון ישר ובסגנון יפה.

מחירו דולאר ומחצה.

להשיגו אצל הרב:

M. A. KAPLAN, 22 E. 108th St., N. Y.

או אצל המו״ם:

S. DRUCKERMAN, 50 Canal St. N. Y.

ד״ר מ. מ. קאמענעץ

רופא שנים מנוסה
911 East 176th Street
New York
Telephone Tremont 562
עבודה חנונה במחיר נמוך

חש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

כתובת

„אסף"

ASAPH PUBLISHING CO.
169 East Broadway, New York City

קלמן נחום שפיר ובנו

חנות לממכר כלי זהב, כלי כסף, כלי רודזשירס ואבנים טובות ומרגליות
בטבורה של עיר

169 איסט ברודוויי

K. N. SHAFFER & SON,
169 East Broadway, New York.
Tel. Orchard 6812

VOL. VII NEW YORK, MAY 14, 1920 No. 9

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

—

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית ניו־יורק, כ"ו אייר, תר"ף גליון תשיעי

אִסְרוּ חַג

—

הועידה הציונית, שלא מן המנין, בניו־יורק; התהלוכה הציונית הרבתי והנהדרה בחוצותיה, תהלוכה יהודית שלא היתה עוד כמוה לגודל ולחשיבות מיום לכת ישראל בגולה; החגים הציוניים, האספות הגדולות והתהלוכות של חגיגת הבשורה הגדולה מסאן־רימו שערכו ושעורכים בימים אלה בערי השדה, בארצות הברית, בקאנאדה ובאנגליה, — כל החגים הלאומיים וכל התהלוכות הנלהבות האלה, שהשתתף בהם רוב העם, מכל המפלגות ומכל השדרות, מעידים עדות נאמנה על החפץ להגאל, על התקוה החזקה כי קרובה היא הגאולה ועל האמונה הפנימית כי זכינו לראות את התחלתה ואת עלות שחרה.

זו היתה שמחת עם בכל גלוייה, שמחת העם העברי אחרי כאלפים שנות אבל על חורבן ארצו והריסת שלטונו, על גלותו ופזורו בארצות רודפיו ומעניו.

רעד האויר וקול מבשר ואומר: עם ישראל חי!

עם ישראל חי ורוצה לחיות בתור עם, עם ישראל חי ושואף לחיים מחודשים, לחיים של כבוד ושל יצירה לאומית.

יוכחו ויראו מנהיגינו, כי באה העת לבנות, כי אין עוד לספוק ברצון העם ובשאיפתו העצומה להגאל. באה השעה להחל בגדולות ולהשתמש במדה הראויה בהתעוררותו העצומה של העם העברי. בקטנות לא יסתפק, בקטנות לא יושע — וחדל להאמין במנהיגיו ותכבה אש התלהבותו.

—

ובהתאם למצב־הרוחות המרומם היו גם ההחלטות שנתקבלו על הועידה הציונית של שבוע זה.

ושתים הן ההחלטות היותר חשובות במעלתן וערכן שנתקבלו פה אחד. אחת: „ועידה זו של ההסתדרות הציונית בהכירה את הנחיצות של אחוד המעשים בשביל הקמת ארץ־ישראל לתחיה ולבנותה, קוראת עוד הפעם את כל הקבוצות הציוניות ואת כל המפלגות לעבוד שכם אחד ובהארמוניה שלמה בהגשמת התעודה הגדולה אשר לפנינו".

ההחלטה השניה: לדרוש מההסתדרות הציונית העולמית להשתדל שיפתחו תיכף את שערי ארץ־ישראל לפני העולים היהודים.

בשתי ההחלטות האלה מצא רצון העם בשעה זו את בטויו הנכון והנאמן. ומשמען כפשוטן.

ואין שתי ההחלטות האמורות סובלות פירושים דחוקים ולא טשטוש הצורה או התוכן. מהתגשמותן בפועל ובמעשה תלוי עתידה של הציוניות ועתידו של עמנו בכלל.

הדברים ברורים ופשוטים וצריכים להאמר ולהשנות בכל תקפם ובכל בהירותם.

בלי אחוד הקבוצות הציוניות, בלי אחוד ההסתדרויות הציוניות ובלי אחוד המפלגות השונות שבקרב עמנו, המפלגות שיש להן קרקע ושורש בארץ־ישראל, בקרב היהדות החיה — אי־אפשר יהיה לבנות את ציון ולהציל את עמנו מכליון. שונים, יכולים להיות, הדרכים והאמצעים והתכסיסים, אך אחת צריכה להיות המטרה, והיא: לבנות את ביתנו הלאומי בארץ־ישראל כדי שנעמוד ברשות עצמנו וכדי שיהיה סוף־סוף גורלנו בידנו. החזית כלפי־חוץ צריכה להיות אחת ומוצקה. יש תפקידים שונים לאברי גוף החי, אך כל התפקידים האלה מכוונים למטרה אחת: לשמירת הקיום של האורגאניזמוס, לתגבורת החיים האצורים בו ולהתגלותם ובטוים

באופנים ובדרכים שונים. בלי שעבוד האברים ותפקידיהם להמטרה הראשית, שהיא נשמת הגוף, הגוף הולך ומתנוון, מתפרד ליסודותיו וכלה.

להאחוד הזה אָנו שואפים עתה ואליו צריכה להיות מכוונת העבודה, עבודת התחיה הלאומית.

עד הזמן האחרון היתה הציוניות המודרנית ענין של מפלגה בישראל. אָמנם מפלגה גדולה, חשובה, רבת־הצבעים ומרובת היסודות; אָמנם מפלגה בין־אַרצית, עולמית, — אַך בכל זאת רק מפלגה, לא יותר ממפלגה בישראל, אם גם במובן היותר רחב.

עתה היתה הציוניות, והתקוות הלאומיות שהיא אוצרת בקרבה, ענין של כלל ישראל. החלק החי — החי במובן הלאומי, במובן המוסרי והרוחני, החי במובן המסורתי או במובן הרצון והשאיפה לחיות וליצור בעתיד, — החלק החי בעמנו, החלק המתנגד, אם בהכרה ברורה או לוא רק אפילו בהרגשה עמומה, לטמיעה וכליון בתור עם, החלק המשתתף בצרות עמנו ומבקש הצלתו, כלומר: רוב מנין ורוב בנין של ישראל, הוא עתה בעד ציון ובעד בנין ביתנו הלאומי על אַדמת אבותינו.

ורק הבשורה לבד שבאָה מסאן־רימו, רק התקוה כי אפשרית היא גאולתנו ולא רחוקה היא עוד מאתנו כבר הרימו, עודדו את רוח העם, כבר הגבירו את רצונו לעבודת הבנין וכבר מלאוהו חיים חדשים.

אין עוד כיום יהודים — הראויים לשם זה — שהם נגד ציון, נגד מקלט בטוח ובית לאומי לנרדפים ונענים, שהם בועטים בההזדמנות הגדולה שניתנה לנו לשוב ולהיות כעם על אַדמתו, אַדמת אבותיו.

על־כן אין הציוניות של היום, עם אפשריותיה הגדולות, יכולה עוד להשאר בגבולותיה הצרים של אתמול ושלשום, בתחומה המוגבל והמסומן שהיה לה עד עתה.

דרכי העבודה הציונית של השנים הקודמות לא יסכנו עוד היום, לא לבד שלא יסכנו, כי אם יזיקו לעצם העבודה.

והציוניות של היום דורשת שנוי עיקרי בנוסח פתגמנו הישן והיא אומרת דוקא: „תפסת מרובה — תפסת. תפסת מועט — לא תפסת כלום!"

והרחבת הגבולים של הציוניות דורשת, כדבר המחויב מעצמו, גם הרחבת התכנית. וכדי שלא תהיה הרחבה זו שטחית — כטבע של דבר המתרחב באופן מיכני — על־כן דרוש גם להעמיק את תכנית הציוניות המעשית ולמלאותה חיים, חיי הרוח והמחשבה.

ארץ־ישראל ניתנה לא למפלגה אחת, לא לבעלי זכיות מיוחדות, כי אם לכל העם היהודי. על־כן צריך להביא שנוי ערכין בשיטת ההנהגה הציונית, בהפוליטיקה הפנימית שלנו. הציוניות היא עתה תנועה עממית והמיתודות של ההנהגה כבר נתישנו. המיתודות האמורות היו מכוונות רק כלפי מפלגה ידועה, רק כלפי שדרה ידועה. אולם אי־אפשר לבנות את ציון, אי־אפשר להחיות את רוח העם העברי, ואי־אפשר להניעו למפעלים כבירים בלי השתתפותם של רוב כחותינו החמריים, המוסריים והרוחניים. ואין לאחד את הכחות האלה אם לא נכניס תחלה רוח עממי, רוח עברי לאומי ורוח מודרני אל ההנהגה הציונית.

הציוניות הנה כיום לא ענין של צדקה, פילאנ־טרופיה בנוסח זה או בנוסח אחר, לא ענין של חולמי חלומות והוזי הזיות (כמו שהיו רגילים לכנות את הציונים הראשונים), כי אם תשובה מעשית על שאלת קיומנו. ותשובה זו דורשת כיום למוד חדש, דורשת הבנה חדשה, התיחסות חדשה וגם נסיונות חדשים. ועל־כן אין הציוניות יכולה להתפרנס כיום רק מנסיונותיה של תקופתה הראשונה. וגם הנסיונות של אותה התקופה דורשים הערכה חדשה.

והעם העברי עומד ומחכה בקוצר־רוח לפתיחת השערים בארץ־ישראל. ופתיחה זו פירושה: „תיכף ולרווחה". ועל־כן חשובה היא מאד ההחלטה שנתקבלה בנידון זה על ועידת הגאולה.

„פתיחת השערים" — זוהי הסיסמא של כל הציונים כיום. ולא רק של הציונים, כי אם של כל היהודים. בלי פתיחת השערים לרווחה בארץ־ישראל תתקרר ההתלהבות של העם ושוב ירים היאוש ראש, ושוב ירפה את הידים, יחליש את הרצינות ויערער את יסודות ההנהגה. ועידת הגאולה והחגים הבאים אחריה הלהיבו את הרוחות והגדילו את התקוות — עתה דרוש לתת עבודה ממשית לכל המחנה הגדול המחכה לזה. רק מתוך העבודה ובתוך העבודה יחזק העם.

הַוְּעִידָה הַמְיוּחֶדֶת שֶׁל צִיּוֹנֵי אֲמֶרִיקָה

כ"א וכ"ב אייר, תר"פ (9 ו־10 למאי, 1920).

דין וחשבון

מאת

א ב י נ ת ן.

הועידה ה„יוצאת מן הכלל" של ההסתדרות הציונית באמריקה שנועדה בימים 1 ו־10 למאי, בניו־יורק, י צ א ה ב א מ ת מ כ ל ל כל הועידות שקדמו לה. לועידה היו רק ארבע ישיבות ואם גם שהצין (ביום הראשון) וחלק גדול של שתי הישיבות האחרונות עבר בהבעת רגשות השמחה של הצירים — הנאומים הנלהבים, קריאת הריזו־לוציות של תודה לממשלות ולמנהיגים של ההסתדרות הציונית העולמית, קריאת הטלגראמות של ברכה ועוד, — לרגלי הבשורה ההיסטורית של ההחלטה שנתקבלה בסאן־רימו בנוגע לארץ־ישראל, בכל זאת נתקבלה שורה של החלטות שתהיינה להן תוצאות חשובות בהתפתחות העבודה העתידה של הציונים באמריקה, ושהשפעתן תהיה ניכרת בקבלת ההחלטות בועידה הבאה בקארלסבאד הנקראת מטעם ההסתדרות הציונית העולמית.

הרגשת השמחה שמלאה את לב כל אחד הצירים בתור יחיד מישראל לרגלי זה שזכה לחיות בשעה ההיסטורית הגדולה של „אתחלתא דגאולה", והרגשת האחריות שהרגיש כל ציר, כי השעה הגדולה הזאת מטילה עליו חובות גדולים בתור ציוני מאורגן, כי עליו להוקיר עכשיו עוד יותר את ההסתדרות, — זה כלי השמוש היחידי להוצאת השאיפות הלאומיות הגדולות לפעולות, — ולתת ערך יותר גדול להחלטותיה, שתי ההרגשות האלה גרמו במשך כל זמן הועידה לקירוב הלבבות. ולכן ניטל העוקץ מן הויכוחים אפילו ברגעים שהתעוררה סערת הרוחות לרגלי איזו הצעה (כגון הויכוחים בשעת ההצעה בנוגע ל„ועד החנוך" בארץ־ישראל ובשעת ההצעה בנוגע לסדר הפארלאמנטארי של ועידות ההסתדרות הציונית העולמית). מתוך שאיפה עצומה לאיחוד כל הכחות שבמחנה דברו על ענין זה או אחר באי־כח האורתודוכסיה הקיצונית ובאי־כח הריפורמים, באי־כח ההנהלה ובאי־כחם של אלה מן הצירים הנוטים תמיד לביקורת כלפי ההנהלה. ואם שלא היה מקום גם בועידה זו לויתורים על דברים ע י ק ר י י ם שהדעות עליהם מחולקות, בכל זאת מצאו בכל פעם בקלות מפליאה איזו עצה להפסיק את הויכוחים ולבוא לידי החלטה.

כלפי חוץ יש שהועידה נראתה בהרבה רגעים בלתי מענינת. לא היו סיסמות חריפות חדשות ולא אירעו מאורעות בלתי רגילים, ואמנם, אפילו אופן הבעת רגשות השמחה לא יצא מגדרו מלבד ברגעים יוצאים מן הכלל; אולם זאת היתה מעלתה. כל זמנה של הועידה היתה שעה גדולה „חד־גונית" אחת של התעוררות רוח פנימית ושל הכרת החובה. לשבחם של הצירים צריך לומר, כי ברובם הגדול הבינו את אשר לפניהם, ויותר מאשר באו להורות את ההנהלה הם באו לקבל הוראות: מה הן עכשיו החובות והמצוות שההסתדרות מטילה עליהם ועל שולחיהם ושהם מוכנים לקיימם בחפץ־לב.

כדאי לציין גם את זה, מלבד שהצירים גלו את רצונם בכל מהלך הויכוחים של הועידה, שהם שואפים באמת לאיחוד הכחות שמכבפנים, הם גלו את דעתם מפורש, שהם בעד הרחבת הגבולים של ההסתדרות וקבלו החלטה ברוב דעות גדול הקוראת את „כל הקבוצות והמפלגות הציוניות לעבוד בכחות מאוחדים בעד ההוצאה לפעולות באופן הארמוני את הדבר הגדול המושם לפנינו".

הועידה המיוחדת לא היתה רק חגיגית, כמו שרבים חפצו, או חשבו לראות בה, אלא מעשית ומעוררת למעשים גדולים. נחיצות אחדות של כל הכחות הלאומיים בשעה זו והכרת האחריות של כל מפעל חדש — שתי אלה היו נקודת הגובה שהועידה עמדה עליה והצליחה למלא תפקיד חשוב בחיי ההסתדרות הציונית באמריקה.

י ש י ב ה א.

ביום הראשון העבר, 9 למאי, בשעה השלישית בערך אחרי הצהרים, נפתחה בניו־יורק, בתיאטרון הגדול של „ליקסינגטון אופירה האוז" (שדרת ליקסינגטון ורחוב 51) הועידה המיוחדה של ההסתדרות הציונית באמריקה.

התיאטרון היה מקושט באופן נהדר מאד, מבית ומחוץ, בדגלים עבריים, אמריקאיים ואנגליים. במשך שעות אחדות לפני הפתיחה נהרו אליו מכל העברים המונים־המונים של צירים ואורחים ובשעת הפתיחה היה כבר האולם מלא מפה לפה. התאספו יותר מאלף צירים מכל קצוות ארצות הברית ומספר עוד יותר גדול של אורחים. כמעט במשך כל הזמן של שתי הישיבות הראשונות, שנתפרסמו בתור פומביות, לא חדלו ההמונים לנהור אל התיאטרון ומלאו את הרחובות אשר מסביב.

על הבימה, בין המון גדול של אורחים נכבדים, נראו העסקנים והמנהלים הציוניים: לואיס בראנדייס, נתן שטרוס ואשתו, מרת פילז, השופט יוליאן מאק, ד"ר סטיפאן וויז, פרופיסור פליקס פראנקפורטר, פרופיסור פרידנוואלד, השופט פאס, יעקב די־האז, לואיס ליפסקי, ראובן בריינין, צבי מאסליאנסקי ועוד מחברי הועד הפועל של ההסתדרות; כמו־כן משכו עליהם את עיני הנאספים שתי קבוצות מיוחדות של אורחים שישבו בשורה הראשונה: אחת — קבוצה של רופאים מלובשים בגדי שרד של פקידי הצבא, והשניה — קבוצה של רופאות

ואחיות רחמניות מלובשות גם־כן בתלבשתיהן המיוחדות. שתי הקבוצות האלה היו באי־כח הקבוצה המדיצינית של ציוני אמריקה בארץ־ישראל — „הדסה".

מצב הרוח של כל הנאספים היה מרומם באופן בלתי רגיל ובאולם שררה רוח של חדוה חגיגית נהדרה.

בעשרה רגעים לפני השעה השלישית קם על הבימה השופט יוליאן מאק, נשיא ההסתדרות הציונית באמריקה, ופתח את הועידה באופן רשמי.

כל הקהל קם ותיכף נשמעו קולות ההימנון האמריקאי „אמריקה" ואחריו — צלילי ה„תקוה" שהתפרצו מפיות הנאספים מתוך התלהבות עצומה.

היושב־ראש קורא מתוך הכתב בהטעמה וברגש את נאום הפתיחה.

הוא מציין את ערך השעה ההיסטורית הגדולה ומראה על החובות המיוחדות המוטלות על היהדות האמריקאית.

סערה של מחיאות כפים וקריאות הידד ממלאות את האולם בשעה שהוא אומר בין יתר דבריו, כי בעוד שבועות אחדים תוחלף האדמיניסטראציה הצבאית בארץ־ישראל באדמיניסטראציה אזרחית רגילה, וכי „שערי ארץ־ישראל יפתחו בקרוב להגירה יהודית".

הוא מעורר גם כן את התלהבות הרוח של הקהל, בשעה שהוא מטעים, כי העבודה בארץ־ישראל צריכה להתנהל ברוחן של ההחלטות שנתקבלו בועידה הפיטסבורגית וברוח הצדק הסוציאלי.

כשנזכר שמו של הרצל כבד הקהל את זכרו בקימה. כמו־כן הביע הקהל את רגשות תודתו מתוך מחיאות־כפים סוערות וקריאות הידד כשהנואם הזכיר את שמותיהם של וולפסון, טשלינוב, ווייצמאן, סוקולוב ובראנדייס.

נ א ו מ ו ש ל מ א ק .

„חברים ציונים, הרגע הגדול, שעליו התפללנו ושאליו צפינו זמן רב כל־כך, בא. יום ה־24 לאפריל, 1920, מציין התחלה של תקופה חדשה בחיי עם ישראל. העולם הנאור הכיר סוף־סוף בזכותו של העם העתיק לחיות שוב את חייו המיוחדים בביתו המיוחד לו.. ההצהרה של באלפור העתקה מנקודת הראות של הממשלה הבריטית להערבות בין־הלאומית של כל העמים, כי אותן המלים נכתבו בתוך כתב־החוזה של סאן־רימו. על־ידי החוזה הזה, אחרי שיאושר, ואין ספק שיאושר, תבדל פלשתינה לצמיתות מהאימפריה הטורקית, ובריטניה הגדולה, בתור מורשה בכח המאנדאט הניתן לה מטעם אגודת־העמים. תפקח על יצירת היהודים מחדש את ביתם הלאומי בארץ־ישראל (מחיאות־כפים).

אני אומר „יצירת היהודים", כי מה זה הדבר אשר ניתן על־ידי ההצהרה של באלפור והחוזה עם טורקיה? לא ארץ, אלא הזדמנות — הזדמנות לבנות מחדש על־ידי מעשינו, על־ידי עבודתנו, על־ידי אנשינו, את החיים היהודיים".

בנאום הזה של ברכה לצירי ההסתדרות הציונית, הנאספים פה, לא אשתדל למסור בפרוטרוט את עבודת השנה העברה ואפילו לא את עבודת החודש העבר. נואמים אחרים, במשך הישיבות שלנו, יבארו לכם את הפרטים. רוצה אני רק במלים אחדות לתאר לפניכם את האחריות הגדולה המוטלה עכשיו עלינו — את המצוה שנצטוינו בה.

אין זה כי אם יד אלהים נהלה את עם ישראל בימים האלה של סערות ומהומות. בו בזמן שהאור הפך לחושך, בו בזמן שהיה נדמה לנו, כי גם בארץ־ישראל אפשר לקרות את אחינו אותו האסון הנורא שכבר התחלנו להתרגל אליו בקרותו את אחינו במזרח אירופה, בו בזמן — נפוצו העננים, השמש האירה, ולנוגה אור היום נתגלתה הדרך המובילה להצלחה.

בעוד שבועות אחדים יתפרסם המאנדאט, האדמיניסטראציה הצבאית של עכשיו תוסר ממשמרתה ואדמיניסטראציה אזרחית תקח את מקומה. השערים יפתחו להגירה יהודית (מחיאות כפים), אולם כפי האמור מפורש בחוזה: לא תקופחנה במאומה זכויותיהן האזרחיות והדתיות של העדות האחרות בארץ־ישראל וכמו־כן תשמרנה בשלמותן זכויותיהם האזרחיות והמדיניות של היהודים, שהם אזרחים בארצות אחרות. לא תהיה, ואי־אפשר להיות, אזרחיות כפולה. יהודים שיתישבו בארץ־ישראל יוכלו כמו כל יתר התושבים בארץ הזאת — בין שהם יהודים או שאינם יהודים — לקבל שם את הזכויות האזרחיות. אולם בקבלם את האזרחיות החדשה יהיו מחויבים להתפטר מזכויות אזרחיותם הישנה.

כמובן, שאי־אפשר הדבר, כי יהיה קשר מדיני בין היהודים שיהיו אזרחים בארצות אחרות ובין היהודים שיהיו אזרחים בארץ־ישראל; אולם ודאי שיהיו, כמו שהיו תמיד, אותם הקשרים המציינים את היהודים בתור עם: קרבה משותפת, מסורה משותפת, ירושה משותפת ואמונה משותפת.

הארץ צריכה להיות מוכנה לקבלת ההמונים. צריך לבער את המגפות, ליער את שפועי ההרים, להפוך את אשדות המים למרץ אלקטרוני, להשקות ולהשביח את האדמה, לסלול דרכים, להרחיב את מסילות הברזל, לנקות ולהעמיק את הנמלים, לפתח את החקלאות, המסחר והתעשיה, להלאים את האדמה במדה רחבה (מחיאות כפים), לפתח ולהחזיק בער שמוש כל העם את המקורות הטבעיים ואת המוסדות המשמשים לצרכי הצבור היותר נחוצים (מחיאות כפים), ויתר על כל — לכלכל את בתי־הספר ולפאר בעטרת כבוד את החיים החנוכיים של ארץ־ישראל בקיום האוניברסיטה העברית.

כל הדברים האלה צריכים להעשות לטובת כל התושבים של הארץ, כיהודי, כערבי וכנוצרי, ברוח ההחלטות שנתקבלו בפיטסבורג וכמצות הצדק החברתי כפי שהטיפו עליו נביאי ישראל.

כדי להוציא את כל השאיפות האלה לפעולות נוסדה ק ר ן ה ג א ו ל ה . עשינו רק ההתחלה בקבוץ עשרת מיליוני הדולארים, הנחוצים בשביל הנסיונות הראשונים

במפעל הגדול הזה. צריך לאמץ עכשיו את כל המרץ, צריך להקדיש עכשיו את כל הכחות בכדי לאסוף את כל הסכום.

המפעל העומד לפנינו הוא ענקי. בה בשעה שמזרחו של העולם צריך להספיק לנו בעיקר את האנשים, צריך המערב להספיק במדה היותר רחבה את האמצעים החמריים הנדרשים בשביל גאולת ארץ־ישראל.

בכדי לכבד את זכרם של אבותינו שלא פסקו מהתפלל על בואו של היום הגדול ששחרו מתחיל עכשיו לעלות, בכדי לכבד את זכרם של החלוצים, שעברו בין כל המכשולים הקשים והניחו את היסוד של המדינה העתידה במושבות היהודיות בארץ־ישראל, בכדי לכבד את זכרם של הגבורים והגבורות, ארץ הישראליים והלגיונרים שיחד עם החיילות של הממשלות המאוחדות שפכו את דמם בעד שחרור הארץ הקדושה, בכדי לכבד את זכרו של מנהיגנו היותר גדול, תיאודור הרצל (שירת ה„תקוה" מתוך קימה), את זכרם של מבשרי התנועה שהיו לפניו ושל ההולכים בדרכיו אחריו, וולפסון וטשלינוב, (מחיאות כפים), בכדי להביע תודה למנהיגינו וויצמאן וסוקולוב ולמנהיגנו פה, בראנדייס (מחיאות כפים), —מחוייב כל יהודי להתאחד בעבודתנו.

אין עוד יותר שאלה בדבר ציוניות או התנגדות לציוניות או שויון־נפש ביחס לציוניות. סאן־רימו פתר את כל הויכוחים והפלפולים האלה. כולנו מחויבים עכשיו לעבוד בכחות משותפים את העבודה המעשית המוצגה לפנינו.

יותר מכל הזמנים נחוצה עכשיו פנה אחת בתבל ששם יקבלו את היהודים כאורחים רצויים, שתשמש להם מקום מקלט מן השנאה והרדיפות, ארץ אחת בתבל שבמשך הזמן יהיו בה (היהודים) היסוד השליט, ארץ אחת בתבל שבה יוכל הגיניוס שלהם להתפתח באופן חפשי לתפארת לאלהים ולטובת כל האנושות" (מחיאות כפים סוערות).

טלגראמות של ברכה.

היושב־ראש קורא ליעקב די־האז לקרוא שלש טלגראמות של ברכה, שנתקבלו על שם הועידה: אחת מאת לויד גיאורג, השניה מאת ציר בריטניה לאמריקה, גדס, והשלישית מאת חיים וויצמאן.

שעת קריאת הטלגראמות היתה אחת השעות הגדולות של הועידה. הטלגראמות של גיאורג וגדס היו כעין הבטחה רשמית חדשה מטעם הממשלה האנגלית שתקיים את דבריה בנוגע לארץ־ישראל יהודית. כמו־כן עוררו אומץ לב מיוחד דבריו של וויצמאן המלאים בטחון, ואת המלים הראשונות של הטלגראמה שלו, כי „המצב המדיני של ארץ־ישראל מסוים עכשיו", וכי „בעוד שבועות אחרים תתחיל עבודת בנין הארץ", — לוה הקהל במחיאות־כפים סוערות.

הטלגראמה של ברכה מאת לויד גיאורג.

„הועידה הציונית: —

אישור ההצהרה הבאלפורית על־ידי המועצה העליונה ומתן המאנדאט על ארץ־ישראל לאנגליה נחשב לנצחון גדול בעד התנועה היהודית הפרוגריסיבית. אינני מפקפק, כי יהודי כל התבל ישתתפו עם אנגליה בעבודה לעשות את פלשתינה לא רק לבית מאושר ליהודים, אלא גם לארץ של חופש והזדמנויות לכל התושבים האחרים.

לויד גיאורג".

הטלגראמה של ברכה מאת ציר אנגליה לאמריקה.

„מצטער אני מאד על זה שאיני יכול להיות נוכח בועידתכם. אני מברך אתכם בהצלחה ורוצה אני מאד להשתתף אתכם בתפלותיכם ובתקוותיכם, כי עם ישראל ימצא בארץ־ישראל אותו המקלט ואותו המרכז בשביל תרבותם שאליו שאפו במשך זמן רב כל־כך.

גדס, הציר האנגלי".

הטלגראמה מאת ד"ר חיים וויצמאן.

„המצב המדיני של ארץ־ישראל הוא עכשיו מסוים. רק אחרי שבועות אחרים תתחיל עבודת הבנין והחלוצים הראשונים, שנסתדרו למן היום שנתפרסמה הצהרת באל־פור, יתחילו לבוא לארץ־ישראל. הזמן של תוחלת מתוך סבלנות עבר והיהודים צריכים עכשיו לאמץ את כל מרצם לבנות את ביתם הלאומי. כל קרבן לא צריך להיות גדול יותר מדי בעד הדבר הגדול הזה, כי סכומים של כסף עצומים מאד נחוצים תיכף.

יהודי אמריקה צריכים עכשיו לעמוד בשורה הראשונה ולהכפיל את נדבותיהם המצוינות לטובת בנין בית אבותינו. יהודי כל העולם הנם זריזים עכשיו במתן נדבותיהם לטובת קרן הגאולה. יהיה־נא השבוע שבו חל חג השבועות „שבוע של גאולה" ויוחג על־ידי הפרשת תשורות ונדבות לטובת תחית ארץ־ישראל. שלום וברכה!"

ריזולוציות של תודה.

ד"ר סטיפאן וויז מציע אחר־כך בשם הועד הפועל שלוש ריזולוציות של הבעת תודה. אחת — לאנגליה, השניה — לממשלות המאוחדות והשלישית לאמריקה. לפני קריאתו את הריזולוציות נשא וויז נאום קצר, שבו הביע את בטחונו, כי אנגליה תקיים את הבטחתה במלואה.

הריזולוציות הן אלה:

— הבעת תודה לאנגליה. „ההסתדרות הציונית באמריקה, בהתאספה לועידה מיוחדת מ־9 עד 10 למאי, 1920, מביעה את רגשות תודתה לממשלה ולהעם של בריטניה הגדולה.

ההצהרה של באלפור, שהוצהרה ב־2 לנובמבר 1917, ציינה נקודת הפניה בהיסטוריה העברית, בה במדה שהכירה בתוקף התביעות הציוניות ובצדקת התקוות של הציונים. אחרי המאורע של הצהרת באלפור כבשו האנגלים תחת הנהלת אלנבי, ובעזרת הצעירים העברים

הגבורים של הלגיון שהיו ביניהם, את פלשתינה, בגרמם רק היזק מינימאלי לארץ ולתושבים, ושחררו אותה לצמיתות מממשלת הטורקים, שסבלה תחתה באופן מר מאד במשך תקופה ארוכה.

החלטת המועצה העליונה של ועידת השלום בסאן־רימו מפארת בעטרת־נצחון את ההצהרה האנגלית על־ידי זה שהיא מקיימת אותה בתור חלק מן החוק הנוגע ללאומי התבל. לבריטניה הגדולה נמסר המאנדאט הנותן לה ולעמה את הזכות היתרה להפוך את ההבטחה של ההצהרה האנגלית לדבר שיצא לפעולות בשלמותו.

עמוקה וחזקה היא אמונתנו ברצונה הטוב של בריטניה הגדולה, כי תשמור את תנאי המאנדאט בכדי לעשות את ארץ־ישראל במוקדם היותר אפשרי לבית הלאומי לבני עמנו, המחפים להכנס לשם, ולהקל כל נסיון מצד היהודים שיהיה מכוון ליצירת הבית היהודי הלאומי בארץ־ישראל.

בריטניה הגדולה הראתה את הדרך של האקט ההיס־טורי לגמול על הצרות ולבנות את הנהרס. העם היהודי לא ישכח לנצח את השרות הנעלה הזאת של בריטניה הגדולה אשר עשתה בשם הצדק בנוגע לזכויות בין־הלאומיות. לבריטניה הגדולה ולכל עמיה אנו מביעים את תודתנו היוצאת מן הלב והבלתי מוגבלת, ואנו מאחלים, כי תבואנה עליהם ברכות אל שדי".

— הבעת תודה לממשלות המאוחדות. „ההסתדרות הציונית באמריקה, שנועדה בועידה ב־9 וב־10 למאי, בניו־יורק, נקראה במטרה: לדון על ההחלטה של המועצה העליונה בסאן־רימו, שנתקבלה ב־24 לאפריל, 2910, שעל־פי תנאיה ניתן לבריטניה הגדולה המאנדאט על פלשתינה יהודית.

בהתאספנו כדי לערוך חגיגה ראויה למאורע זה, אנו רוצים מאד להביע את תודת כל עם ישראל בעד אותו המעשה הגדול של ארצות התבל הדימוקראטיות, שעל־פיהן מתקבלת ומתאשרת באופן חוקי ההצהרה הבאלפורית בתור חוק של העמים.

על־ידי המעשה הזה הכתירו הלאומים שהשתתפו בועידה בסאן־רימו את נצחון הממשלות המאוחדות באחד המפעלים היותר נעלים בהיסטוריה.

בשים אל לב את מסירות היהודי אל כל ארץ שהוא נחשב בה לאזרח, אישרו הלאומים על־ידי באי־כחם בסאן־רימו את זכות השאיפות הציוניות והצהירו באופן מוחלט, כי עם ישראל הנהו, ועל־פי הצדק הוא צריך להיות, חפשי לעשות את ארץ־ישראל עוד פעם למקלט יהודי לאומי (מחיאות כפים).

לבריטניה הגדולה, לצרפת, לאיטליה ולכל האומות המאוחדות אתן בהחלטה שנתקבלה בסאן־רימו, אנו מבארים, כי מטרת עם ישראל היא: לבנות מחדש את ארצו ולחדש את חייו, כי עם ישראל, בעזרתו הנעלה של אלהים ובסיוע של בריטניה הגדולה בתור מורשה של האומות המשפילות, יתפוש את מקומו בתור אחד העמים החפשים של האנושיות, שישאוף לצדק ולשלום בעד ישראל ובעד כל העמים שעל־פני הארץ".

— הבעת תודה לאמריקה. „בועידתה המיוחדה ב־9 וב־10 למאי, 1920, בניו־יורק, רוצה ההסתדרות הציונית באמריקה, בתור מפעלה הראשון, לגלות את דעתה, כי התקבלות ההחלטה בסאן־רימו היתה אפשרית במדה מרובה על־ידי העזרה הידידותית והתכופה של הממשלה והעם של ארצות הברית.

הנשיא של ארצות הברית, וואודראו ווילסון, היה אחד המדינאיים הראשונים, שהבינו, כי כל נצחון של הממשלות המאוחדות והמשותפות („אלייד ענד אסושיאייטיד") לא היה שלם, אילו ארץ־ישראל לא נשתחררה ואילו לא ניתנה היכולת לבנות מחדש בתוך גבוליה את הבית היהודי הלאומי ההיסטורי.

בכל אשר עשו הנשיא ועוזריו בממשלה של ארצות־הברית לטובת התגשמות התקוות של הציונים היו באי־כח האמתיים של דעת חברינו האזרחים האמריקאיים, הדורשת לתקן עול ישן על־ידי שיבת ארץ־ישראל לעם ישראל.

לחברינו האמריקאים אנו מביעים תודה היוצאת מן הלב בשם כל עם ישראל, ואנו מחליטים, כי נתאמץ, שלממשלת אמריקה ולהעם האמריקאי יהיו תמיד טעמים מספיקים להתגאות בזה, שלאמריקה יש חלק באותו המפעל הגדול, המאפשר את הולדתו המחודשה של עם ישראל בארץ, שתמיד היתה מחוברה עם פעולותיו הרוחניות, המוסריות והחברתיות של ישראל.

הועידה המיוחדה הזאת של ההסתדרות הציונית באמריקה מביעה את תודתה העמוקה אל נשיא ארצות־הברית, מתפללת בשפת אבותינו שיקבל „רפואה שלמה" ובמשך שנים רבות תשרינה עליו הברכות של כל העמים ובתוכם עם ישראל — שהושיט לו יד עזרה לשחרורו".

לטובת הריזולוציות האלה נואמים ד"ר מאקס הלר מניו־אורלינס ויעקב די־האז. האחרון מזכיר ביחס אל התודה המובעה לאמריקה את שמותיהם של חברי הממשלה האמריקאית שעזרו לתנועה הציונית מתוך יחס ידידותי. הוא מציין ביחוד את פעולותיו של הנשיא ווילסון לטובת הציוניות ואחריו — את קורניל האוז, שעזר כל־כך הרבה לטובת עניננו בפאריז בשעת היותו שם בועידת השלום ועודד את התקוות ברגעים שהיו נראים קשים מאד. הוא הביע גם כן תודה למזכיר המלחמה ניוטון בייקר, לדניאלס ולמי שהיה המזכיר המדיני של הממשלה, לאנסינג. הוא הודיע גם כן בשמחה, כי המזכיר המדיני החדש של הממשלה, קולבי, הוא ידידו הנאמן של ווילסון וכי הוא „ציוני טוב".

שלש הריזולוציות נתקבלו פה־אחד ובמחיאות כפים.

היושב־ראש נותן רשות הדבור לפרופיסור פליקס פראנקפורטר והוא מציע ריזולוציה של תודה לחיים ווייצמאן ולנחום סוקולוב בעד עמלם הבלתי־פוסק לטובת התקדמותה המדינית של הציוניות.

בנאומו לפני ההצעה הוא אומר בין יתר דבריו:

„התגשמותו של חלומנו הנצחי תחשב בעיני ההיסטו־ריון הבא כנס; אולם הנס הזה לא היה מופיע, אילו

קטנה האמונה בלב מנהיגיני ואילו לא היו חוזים עתידות במהלך התפתחות המאורעות המדיניים. הם האמינו ביושרה של אנגליה ובנצחון הממשלות המאוחדות. הם השכילו לדעת במי לתלות את השאיפה לגאולת ישראל, והם הצליחו.“

לטובת הרזולוציה הזאת נואמים — ד“ר הררי פריד־רנוואלד, סגן הנשיא של ההסתדרות הציונית, ויוליוס סימון מלונדון, חבר הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית.

הקהל שומע בשים־לב מיוחד לדברי הנואמים, ועורך אובאציות כפעם בפעם לכבוד המנהיגים הנזכרים.

ההחלטה מתקבלת פה אחד.

— נ ד ב ת ש ט ר ו י ס . סטיפאן ווייז קם ואחרי נאום קצר על תכונתו של נתן שטרויס בתור נדבן הוא מודיע, כי שטרויס מביע את רגשות שמחתו לרגלי ההחלטה בסאן־רימו בנדבה נדבה חדשה בסכום מאת אלף דולארים לטובת ארץ־ישראל. את הכסף הזה הוא מקדיש ליצירת מחלקה למחקר מדיציני באוניברסיטה העברית. ווייז הודיע גם־כן, כי בדעתו של הנדבן להגדיל את נדבתו זו מזמן לזמן.

באולם קם מחזה נהדר. כל קהל הצירים והאורחים קמו כאיש אחד והתפרצו בקריאות הידד ובשירת ה„תקוה“. האובאציה ארכה זמן רב והתגברה עוד יותר בשעה שהיושב־ראש הציג לפני הקהל את הנדבן החביב.

שטרויס דבר את הדברים הבאים:

„את כל האספות שבקרתי בעת האחרונה היו אספות אבל. עכשיו כשנזדמנתי לאספה של שמחה, למה זה לא אביע גם את רגשות שמחתי אני? כלפני ששה חדשים בערך הייתי באספה שבה היו יהודים אחדים יושבי ארץ־ישראל, ובשמעי את ספוריהם העציבים, הרגשתי עלי דעתי ומאז הרגשתי את עצמי חולה במשך ארבעה חדשים. אולם בשעה שמזדמן לי המקרה לעשות איזה דבר טוב, נעשה אני צעיר כבן עשרים שנה וכך אשאר לכל ימי חיי.

רוצה אני להביע דברים אחדים בנוגע לנדבותי שאני מפריש. עושה אני את זאת מתוך אותה התאוה שהשכור שותה לשכרה. אני עושה זאת משום שנהנה אני מזה. תשעה חלקים מכספי נדבותי נתתי לטובת הנוצרים ושמח אני על זה, משום שאחים אנחנו לצרותיהם. אולם עכשיו אנו סובלים יותר מכולם. ואמנם אני מקוה, כי בבואני לארץ־ישראל תהיה לנו ההזדמנות להראות לכל התבל, עד כמה מסוגל היהודי להיות ליבראלי בהיותו אדון לעצמו“ (מחיאות כפים סוערות).

הנואם הבא היה המטיף הלאומי צבי הירש מאס־ליאנסקי. הוא פונה בין יתר דבריו ללויד גיאורג ואומר בתור תשובה על הטלגראמה שלו:

„אל נא תפחד, ראש המיניסטרים של בריטניה! עשה נעשה את ארץ־ישראל לארץ חפשית לכל תושביה. הידעת, ראש המיניסטרים של אנגליה, כי בתורתנו כתוב: „משפט אחד לגר ולאזרח“? ואם ידעת, כי הפסוק „וקראת דרור לכל יושביה“, הנחרת על פעמון החופש שבפילאדלפיה, הוא פסוק אחד מתורתנו?

את יתר דבריו הקדיש לכבודו של שטרויס ואשתו, ובהושיטו להם את ידו כנה אותם בשם „משה מונטיפיורי ואשתו יהודית המודרניים“.

יושב־הראש מציג את ראובן בריינין ומעיר, כי ברור לו, „שהקהל משתוקק לשמוע נאום בשפתנו הקדושה“, והוא מציג על־כן את הנואם הזה „בתור אחד ה ע ב ר י ם היותר נאמנים, שהשפה העברית היא נשמתם ובתחיתה הם רואים את חייהם“.

הקהל עורך לבריינין אובאציה סוערת במשך רגעים רבים. נשמעות קריאות: יחי בריינין! תחי השפה העברית!

נ א ו מ ו ש ל ב ר י י נ י ן .

„גדולה היא השעה, קדושה היא השעה ואין בפינו ניב יותר חזק ויותר מתאים לרחשי הלב של העם העברי בשעה זו מהמלה „ג א ו ל ה“. מלה זו אוצרת בקרבה תקוותיה, שאיפותיה וגעגועיה של אומה שלמה במשך של כאלפים שנה.

והמלה „גאולה“ מרחפת עתה על שפתי כולנו, נובעת היא מן הלב, נשאת היא בגילה ורעדה על כנפי כל הרוחות ומלאה היא אור וששון החיים...

ובשעה זו אנו שוכחים, אנו מתאמצים ורוצים לשכוח, את כל אשר עשו לנו העמים בדורות גלותנו, את כל המצוקות והרדיפות, ההריגות והשחיטות, הענויים הנוראים והגזירות הקשות. אין עתה בלבנו רגשי נקמה או רגשי שנאה למי שיהיה. לבנו מלא עתה על גדותיו רגשי גאולה, רגשי קודש ואין בו מקום לרגשות אחרים, לרגשות שפלים...

סרה מנגד עינינו התמונה האיומה — חזון רוחו של יחזקאל — של בקעה מלאה עצמות יבשות, כי בא בהן הרוח ולפנינו חיל גדול של עם המתעורר לתחיה.

בחזון רוחנו אנו רואים, כי דברי נסיך הנביאים מקויימים, כי בשוב ישראל אל אדמת אבותיו, ושמים חדשים יהיו נטויים על ראשו ונר אלהים יהל עליו — יהיה אור לגויים ובעיר קדשו יבנה מקדש השלום, אמת מארצו תצמח וצדק משמיו יהיה נשקף. נשים בארץ משפט, נעזור לכל העמים הנרדפים, נפקח עינים עורות, נוציא ממסגר אסיר ומבית־כלא יושבי חושך — וזאת תהיה נקמתנו, הנקמה היחידה אשר נקום מהעמים אויבינו.

אשרינו שזכינו לראות את עלות השחר של היום הגדול. כי גדול יהיה היום לכל האנושות בשוב העם העברי אל ארץ העברים. גאוניותו של עמנו תפרח שם לתהלה ולתפארת. היתומים של המומתים באוקראינה, בפולניה וביתר הארצות, המומתים על יהדותם, המומתים על החטא הגדול שחטאו אבותיהם לכל האנושות בתתם לה תורת אמת, תורת צדק ומשפט — היתומים האלה וזרע כל הקדושים שמסרו נפשם על קדושת השם ועל כבוד האומה העברית כשיגדלו בארצנו, יהיו לברכה לא

רק לעמם, כי־אם גם לזרע הורגי אבותיהם. וזאת תהיה נקמתנו...

נרכין־נא ראשנו ונזכור בשעה זו ברגשי תודה והערצה את כל גבורי עמנו ואת כל גדולי רוחו שזרעו את זרע התחיה על הרי ישראל, שעבדו את עבודת עמנו ונטעו את חבת ציון בתוכנו, את כל אלה שחלמו ושלחמו על התגשמותה של הציוניות, שמתו או שהומתו מבלי אשר זכו לראות בעיניהם את עלות שחרנו. כולנו מרגישים היום בצער עמוק את העדרו של אבי התנועה הציונית בצורתה החדשה, את תיאודור הרצל. הוא מת, אך מפעלו חי ויחיה לעד. תחי האומה העברית, תחי ארצנו ותחי שפתנו!" (מחיאות כפים סוערות).

אחרי נאומו של ברנדייס מדבר הד"ר יהודה ל. מאגנס בשם הצעירים, ... ציונית בארץ־ישראל. ומתקבלת ... הרבה.

מתקבלת אח־כך החלטה, שהציע עורך הישיבה הוגו פאם, המביעה את רגשות החבה של הצירים להארמנים, שגורלם דומה בהרבה דברים לגורל היהודים, ושעכשיו נשתחררו מעולם של התורקים. הרזולוציה הזאת נתמכה בנאום יפה של הקאפיטאן אברהם דולים.

מתוך רגש של שביעות רצון שומעים אחר־כך הצירים את קריאת הרזולוציה של ברכה לעם ישראל, שנתקבלה ב„לידזשיסלייטשור" של מאססאטשוסטס, לרגלי ההחלטה בסאן־רימו בנוגע לארץ־ישראל. הקורא הוא המורשה ב„לידזשיסלייטשור" הנכבד א. כטאין, שנשלח לועידה ... מטעם הגוברנור קולידזש.

היושב־ראש מ מ נ ה חברים ל„ועד ההחלטות":

מורים אבנר — יושב־ראש; נירוון לונדהיים, ניו־יורק; אברהם טולין, ניו־יורק; י. פישמאן, ניו־יורק; פרדינאנד סאנבורן, באלטימור; נתן קאפלאן, שיקאגו; ד"ר גורדין, מיניאפולים; ד"ר הירשמאן, דיטרויט; דזש. באקס, נורפולק; גאסנר, דיטרויט; ד"ר א. ניימאן, פילאדלפיה; ב. מארקום פארבינגר, סינסינאטי; טשארלם כהן, האַרטפורד; מאקס מארגוליס, דייטון; ד"ר מ. ב. הין, ניו־בריטיין; טשארלס זולדין, ניו־יורק; ס. ראקר, קליבלאנד; י. כהנוביץ, גרינסברג, פא.; מורים ניומאן, פיטסבורג; מרת סופיה סובל, ניו־יורק; הרי ניומאן, אולבאני; ס. קוליטצקי, סיראקיוז; ה. פולאר, ניו־יורק; ד"ר פאליץ, סאוואנא; מרת קראקין מבאל־קוב, בופלה; יוליוס מייר, בוסטון; הרב יעקב כהן, טימור.

— ה פ ר ת ־ ת ו ד ה ל ו ע ד ה פ ו ע ל . מר רוטנברג, ראש הועד המרכזי של ציוני ניו־יורק, נואם נאום קצר לכבוד בראנדייס, שבו הוא מביע את רחשי תודתם של ציוני אמריקה אליו בעד עבודתו הגדולה לטובת הציוניות בכלל ולטובת התקדמות מצבה של התנועה הציונית באמריקה בפרט. כמו־כן הוא מהלל את עבודתם של חברי הועד הפועל בשם ההסתדרות הציונית באמריקה, ובתור הכרה הוא נותן תשורה, בשם ציוני ניו־יורק, לבראנדייס ולחברי הועד הפועל — זר של פרחים חיים.

הקהל קם ועורך אובאציה סוערת לבראנדייס. בראנדייס ענה על זה במלים האחדות הבאות:

„אחי היהודים, נראה נא, כי ראויים אנו לשעת הכושר הזאת" (מחיאות כפים).

הישיבה נסגרה.

י ש י ב ה ב *.

יום הראשון, שעה התשיעית בערב, „לקסינגטון אופירה האוז".

בשעות אחדות לפני פתיחת הישיבה כבר היו ממלאים את ה„לקסינגטון אופירה האוז" והרחובות מסביב לו מראים המון רב שעמדו שורות־שורות וחכו בקוצר־רוח לרגע שיפתחו את הדלתות הרבות.

בשעה התשיעית נפתחה הישיבה על־ידי השופט ג'וליאן מאק.

היושב־ראש מודיע, כי הישיבה השלישית של הועידה תפתח למחר במלון־אכסניה, בשעה הראשונה אחר הצהרים. אחדים מן הצירים מתנגדים ומציעים, כי הישיבה השלישית תפתח בשעה העשירית בבוקר. היושב ראש קורא להצבעות ומתקבלת החלטת היושב־ראש.

מר יעקב די האז מקריא טלגראמות של ברכה שנתקבלו מאנשים שונים ומאת אגודות ושכונות ציוניות מכל קצוי אמריקה. בין הטלגראמות שנתקבלו ישנן גם מאת הגובר־נור של מדינת ניו־יורק, אלפרד סמיטה; הגוברנור של מדינת פנסילווניה; הגוברנור של מדינת מיין; המזכיר לעניני המלחמה, מר בקר, וסינאטורים שונים.

תשומת־לב מיוחדה עוררה הטלגראמה של הסתדרות הארמינים הלאומיים באמריקה, שבה הביעו הארמינים את השתתפותם בתור אחים לצרה הסובלים והשואפים לגאולה כמונו, בשמחתנו ואת ברכתם החמה לתחית העם היהודי. הטלגראמה הזאת עשתה רושם עז על הנאספים ונתקבלה במחיאות כפים סוערות.

— ה ז כ ר ת נ ש מ ו ת ה ע ס ק נ י ם ה ג ד ו ל י ם . מר לואיס ליפסקי מעיר בנאום קצר וחם על חובתנו להזכיר את נשמותיהם של הגבורים הלאומיים, הראשונים במחנה הציונים שהקדימו לעבוד בעד הרעיון של התחיה עוד לפני כמה דורות ולפני כמה שנים ואשר בחרף־נפשם נלחמו, בפה ובכתב, בעד התגשמות חלומותינו. עלינו — אומר הנואם — לכבד את זכרם בקימה ולא לשכוח אותם בשעת שמחתנו וגאולתנו.

כל הנאספים עמדו ממקומותיהם ומר ליפסקי קרא מתוך גליון את השמות האלו:

הרב הירש קאלישר, אלכסנדר צדרבוים, הרב שמואל מוהליבר, משה ליב לילינבלום, ליאון פינסקר, וולאדימיר ברמאן, אברהם מאפו, מאכס מאנדלשטאם, משה הס, ל. ליבאנדה, פרץ סמולנסקין, הירש הילדסהיימר, דוד וואלפסון, הרב יצחק ריינס, הרמאן שפירא, אוסקאר

---

* הדין־וחשבון על הישיבה הזאת מלבד חלק „הנאום של ווייז", נמסר על־ידי א. ה. מראבי.

מארמורק, א. קוקאש, וויליאם באמבוס, שאול פנחס ראבינוביץ, יחיאל טשלינוב, אדולף שטאנד, נפתלי הרץ אימבר, אליקום צונזר, צדוק כהן, קולוניל גולדסמיטה, ד. אביגדור, דוד גורדון, קארל ליפה, משה מונטיפיורי, דוב בורוכוב, ש. פרוג, שלום-עליכם, ש. י. אבראמוביץ (מנדלי מוכר-ספרים), ראובן אשר ברודס, ליאופולד כהן, הרב יצחק ריף, אהרן אהרנסון, אימה לאזארוס, יוזפין לאזארוס, גוסטאב גוטהייל, ברנארד פלזנטאל, בנימין סזולד, אהרן פרידנוואלד, אסתר י. רוסקא, שלמה שכטר, זאב שור, יוסף זף, יעקב עפשטיין, אדולף פאדו, דוד בלווישטיין, דוד ה. ליברמאן, לואיס נ. דמביץ, שמואל מרגלית, כתריאל צבי שרהזון, שרה אהרנסון, יוסף טרומפלדור, —

ולאחרונה הזכיר את שמו של מנהיגנו הגדול בנימין זאב תיאודור הרצל.

דממת-קודש שררה בשעת ההזכרה. נשמותיהם של מנהיגינו ומאירי-דרכנו — החולמים והחלוצים האלו, כאילו רחפו בחלל האולם ובאו להיות בין הצירים ברגע הגדול של תחית האומה שבבטחון רב כל כך בשרו את בואה במשך ימים רבים.

נ א ו מ ו ש ל ו ו י י ז.

היושב-ראש מציג את הד"ר סטיפאן ווייז, המתקבל על-ידי הקהל במחיאות כפים סוערות. הוא נושא נאום המצטיין בעוז מיוחד. הוא אומר:

„התאספנו פה לא לערוך חגיגה לכבוד ההחלטה שנתקבלה בסאן-רימו, אלא להקדיש את עצמנו אל הענינים שהיא (ההחלטה) שמה לפנינו. השעה היא קדושה יותר מדי ואין לנו לבלות אותה רק בשמחה..."

„הגאולה באה בשעה היעודה לכך ובדרכים המתאימים אל הדבר. שערי ארץ-ישראל נפתחו לא בכח האגרוף של איזה מושל מזרחי, אלא על-ידי העמים החפשים של התבל שפעלו יחד על-פי פקודתו של החופש. הארצות הדימוקראטיות הגדולות שחררו את ארץ-ישראל, — ארצות דימוקראטיות ששאבו את כחותיהם המוקדשים לחופש ולעבודה לאלהי החופש ממקור חיי ישראל ורוחו, — שהיתה הראשונה בין הארצות החפשיות אם גם האחרונה להולד מחדש".

הוא עובר אל חלקה של אמריקה בהחלטה של סאן-רימו בנוגע אל ארץ-ישראל ואומר:

„אם גם שארצנו האהובה לא השתתפה על-פי סבה טכנית במישא-ומתן וההחלטות ההיסטוריים בסאן-רימו, בכל זאת אנו יודעים, כי ההשפעה המוסרית של ארצות הברית עזרה הרבה לעשות את הצהרת באלפור לחק בין-לאומי. הגמר של הדבר לא הושג בלי עזרתה של אמריקה, שבשמה דבר ופעל מנהלה החכם, הרואה את הנולד והאינו חת מפני כל, זה ששמו יהיה גנוז לנצח בתוך ארון הזכרונות והתודות של היהודים, הוא — הנשיא של ארצות הברית, וואודראו ווילסון".

הוא מתעכב גם-כן על האמון שיש ליהודים בממשלה האנגלית: „אנגליה תקיים את הבטחתה. אנגליה היתה תמיד נושאת הדגל של החופש. האידיאל של בנין בית יהודי לאומי בארץ-ישראל נכבד גם בשביל אנגליה והיא על-כן הארץ היותר מתאימה לקבל את המאנדאט על ארץ-ישראל".

נאומו ארך כשעה ובמשך יתר דבריו הזכיר את העובדה, כי לפני עשרים ושתים שנה השתתף בקונגרס הציוני בבאזיליה. „אחרי ויכוחים — אומר הנואם — שארכו במשך כל הלילה, קם לנאום הד"ר הרצל, עיף בגופו אולם רענן עוד ברוחו. הוא הטיף לאחדות והביע על כח המרפא הגדול שיש בארץ הקדושה. כשהרים את ידו כלפי המזרח, האיר אז השחר, שהבקיע לו כבר דרך בתוך החושך, את פניו האצילים ואת כל תבנית גופו, וכך הוא עמד אז כסמל חי של האור שיבקיע עוד הפעם מן המזרח ויאיר לעם ישראל".

הוא גומר בדברים האלה:

„במשך אלפים שנה, גם בתקופה של שמחה וגם בתקופה של צער, חדשנו כפעם בפעם את השבועה „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי". והנה עתה באה העת שאין לנו עוד צורך ל ח ד ש את השבועה הזאת (בנוסחה המקורי), כי את השבועה הזאת קיימנו ונקיים. ירושלים לא נשכחה ולא תשכח. בני ישראל ובנות ישראל מקבלים עכשיו עליהם את עולה של שבועה חדשה: „אם לא אעבדך, ירושלים, לא יהד כבודי בתוך משפחות עמי. ושבת והיית לראש שמחת ישראל, ובך, ירושלים, ובעמך תתברכנה כל המשפחות אשר על האדמה.

אנא, אלהים, שמע נא את תפלתנו".

מיד אחרי נאומו של ווייז החלו הנאספים לתת את נדבותיהם ואת תרומותיהם בעד בנין הארץ. מר ח. רוזנבלום מפיטסבורג היה הראשון אשר הודיע מעל הבימה, כי מנדב הוא סכום של עשרים וחמשה אלף דולארים בשביל האוניברסיטה העברית. מר מוזס מבאלטימור הבטיח לתת חמשה אלף דולארים, ומרת גוגנהיים מווירגיניה מסרה המחאה על סך חמשה אלף דולארים בעד האוניברסיטה.

מר יוסף בארונדס הוסיף על דברי הנואם הקודם והשמיע על נדבות. והנאספים נענו לדבריו ונדבו סכומי כסף עצומים. במשך של רגעים אחדים נאסף סכום של שלשים אלף דולארים מלבד הסכום של עשרים וחמשה אלף שנתן מר רוזנטאל מאינדיאנאפולים ועשרת אלפים מאת מרת פלז.

אחר-כך נאם מר מורים רוטנברג וצייר את המצב הנורא של עמנו בהארצות שבמזרח איירופה, ואת כל התלאות העוברות עליהם מיום שפרצה המלחמה עד היום. אחרי הנאום הזה נתקבלה פה אחד ההחלטה הבאה:

„בהשעה הגדולה הזאת, שעת שמחתנו על החלטת ועידת השלום, מושיטים אנו את ידינו ומביעים את רגשי

שמחתנו וידידותנו אל אחינו ואחיותינו במזרח אירופה, שטעמו את כל מרירותה של הגלות ואשר רק תקותם הגדירה על הארץ המבטיחה לנו, נתנה להם את הכח לסבול את כל התלאות שעברו עליהם. אנו פונים אליהם: אחים ואחיות! יודעים אנו עד כמה היה עליכם לשתות בחייכם מכוס היגון. מכאובי־נפשכם הם גם מכאובינו. יודעים אנו להעריך את מהותה של השעה הגדולה הזאת לעמנו בכלל ולכם, העומדים ומצפים אל תקופת הזהב של העתיד, בשער השנאה וזדון, לעג וקלס יעברו מן העולם, בפרט. מטילים, אנו עלינו את החובה הקדושה לבנות את המדינה היהודית. זו היא זכיתנו וזו היא חובתנו להשתדל שלא נתרשל ולא נתן לשמש שהתחילה זה עתה לזרות לנו במירה להחשיך. באהבה, במרירות־נפש והקרבת עצמנו, עלינו לעבוד את עבודתנו ולהגשים את שאיפותינו אשר נתנה לנו ההזדמנות. ארץ־ישראל תהיה בית־מקלט לכם ולכל המעונים בעמנו. הארץ תהיה ארץ של תחיה, ארץ של חופש ואושר".

את נאומי הנעילה נאמו האורחים מר מאיר גרוסמאן ציר היהודים באוקראינה ומר משה פרוסטיג, חבר הועדה שנשלחה מאת יהודי גאליציה. שניהם תארו את המצב הנורא אשר בני עמנו נתונים בו כעת בארצות הללו, ואת געגועיהם העזים של היהודים שם לארץ אבותינו, אשר היא תקותם האחת, ונכונים הם בכל רגע ורגע לעזוב את עמק־הבכא וללכת לארץ־ישראל ולקחת חלק בתחיתה.

הישיבה נסגרה בשעה השתים־עשרה בלילה.

(סוף הדין־וחשבון של הועידה ואדות התהלוכה — בגליון הבא).

רְשָׁמִים מֵהַוְּעִידָה הַצִּיּוֹנִית

(שרטוטים אחדים).

מאת

יוסף ריידר.

הועידה הציונית האחרונה היתה שונה בתכונתה מן כל הועידות האחרות ממין זה שהיו לנו עד עתה: האחרונות היו ועידות של גלות, בעת אשר הועידה האחרונה היתה של גאולה. והקו המבדיל הזה נתרשם ונכתמן בפני כל הצירים והאורחים שנתאספו ביום הראשון השבוע זה באולם הגדול של „בית הלקסינגטון איפירה". איזה הוט של חן ורוח של אושר מורחב היו מתוחים על כל הפנים הנוהרים האלה. נראה היה, שכל אחד הוא שבע רצון ומלא נחת לקראת המאורע הגדול של גאולת הארץ וגאולת העם. שכל לב מרגיש, נובע ומפכה כעין מעין של תודה בעד ההכרזה הצודקת של הממשלה בסאן־רימו. רוח של אחוה ורעות, של שלום ובטחון, שרר בין כל קהל הנאספים, רוח מעין זה שמתרגש ובא לקראת התאמתות תקוה נושנה והתהוות אידיאל מקווה. כל אחד יכול היה להרגיש ברוחב האולם את ההארמוניה הזאת, הארמוניה שנתבטאה לא רק בשתוף הלבבות ובמזיגת הצבעים של דגלי יהודה ואמריקה שהתנופפו בעליה העליונה, כי־אם גם בערבוב הקולות, המספרים, ובסך־הכל של התנועות והההועיות השונות של קהל הנאספים. הכל כמו אמר שירה ותודה אל ההשגחה העליונה שעזרה לפדות את עמנו הנדח משעבוד לגאולה.

וגם המנהיגים היו מאושרים ופניהם נהרו. הנואמים היו כולם פנים ישנים שכבר נתרגלנו אליהם, אבל בקולם התערב איזה טון חדש של בטחון, טון אופטימיסטי החסר כל־כך אצל אחינו בני ישראל. קולו המינורי והעמוק של סטיפן ווייז היה נעים יותר, קולו המלאכותי והתיאטראלי של יוליאן מאק התפשט והסתולל במדה יותר גדושה, בעת אשר הקינות והשתפכויות־הנפש של מאסליאנסקי התדלדלו. הכל נעשה באופן טבעי ומעשי ובקורטוב היותר דק של מלאכותיות. זאת היתה אולי הועידה הראשונה שעשתה את המעשה עיקר והמדרש תפל. במקום נאומים נפוחים ודבורים ריקים היו רוב־טוב מצומצמים ורעזולוציות מעשיות. כנראה, היהודים מתחילים ללמוד את דרכי הנימוס הפארלאמנטארי ומתהיהם על שרשי הסיסמה המדינית של האנגלים. הכל נעשה כעת אצלנו בסדר יותר נאות ויאות ובאופן יותר סיסטימאטי. אמנם פה ושם נראים עוד עקבות המשטר הישן: רע מאד היה, למשל, להעמיד את מכונית־הכתיבה המקשקשות מאחורי הנואמים על הבימה ובאופן זה להפריע את הסדר הישר ולהשבית את שמיעת הנאומים על־ידי הצירים; או, לדוגמה, לא נאה הוא להתאסף ולהתגודד בקרן־זוית ולהתווכח שם בקול בעת אשר הנואם מדבר על הבימה. אבל עם כל החסרונות והפגימות האלה הלא היה המשטר בועידה זו יותר נאות מאשר בועידות אחרות. רק מעט התרגשות והיסטריה והרבה מעשיות ופכחנות.

ובכל זאת לא היה לנו לקמץ ולצמצם בגלוי לבנו ובהופעת רגשות נפשנו. חושש אנכי, שלא שרנו את שירינו הלאומיים במדה הראויה להם. ידוע הכלל „הזורעים בדמעה ברנה יקצורו", ואנחנו אשר זרענו בדמעה במשך אלפים שנה עלינו לשיר כעת בשעת הקצירה ככל האפשר. אמנם אפשר שרוב הצירים אינם יודעים את שירינו הלאומיים בעל־פה. איך שיהיה, הנה התאוננו אחדים מן הנאספים שחכו לראות התרגשות גדולה, אבל מצאו רק קרירות וקפאון. בעצם הדבר השאון כבר חלף עבר עם תקופת ההריון וחבלי הלידה של התנועה הציונית. כעת הננו עומדים בתקופת ההתפתחות וההשתלשלות של הולד, וכל שאון ריק ורעש שוא לא יועיל לנו. מה שנחוץ לנו הם מעשים, מעשים, מעשים.

ואל המטרה הזאת, כפי שאפשר לראות, נשואים פני מנהיגינו המתעתדים ללכת אל הועידה היותר גדולה ונכבדה בקארלסבאד.

צאתם לשלום!

גַעֲגוּעִים עַל הַגָּלוּת*

מאת

ד"ר יואל בלוי.

הוא עם מיוחד אנחנו, חידת־עולם שאין לה פתרון. חידה לבריות, חידה אף לעצמנו. „אי־אפשר לעמוד על איפיה של אומה זו": וגם אני בעצמנו מתקשים בהבנת טיבנו...

געגעגים אנו מבטן. אוהבים אנו את הגעגועים לשם עצמם. ולא לשם התכלית הממשית שאליה נכספת כל נפש השואפת לגדולות. מתענגים אנו על הרפיכות וההתפנקות הכרוכות בתוך הכמיהה האוירית. אומות העולם משתמשות בגעגועיהן ותשוקותיהן כבמכשירים ליצירה, כבאמצעים המחזקים ומעודדים את נפש הלאום ומאפשרים אותה להשיג את מטרתה הלאומית. אבל ישראל אינו כן: משתמשים אנו בגעגועינו לא כדי להגדיל את כחותינו אלא לטפח דוקא את חולשתנו החביבה עלינו; וכשאנו מרגישים, כי לבנו נמלא מאויים כה נעימים וכאב כה ערב ורומאנטית כה עדינה, מתיהרים אנחנו ברצוננו הכביר שלא חדל מלשאוף. מלשאוף לאיזה חפץ? מלשאוף לשאיפה פשוטה.

ואם, חס־ושלום, נתגשמו הגעגועים והושגו השאיפות? רחמנא ליצלן! למה לנו חיים בלי געגועים? הלא מבינים שנמילאו המשאלות נתרוקן הלב. אין לישראל אסון יותר נורא מתקוה באה. מתאבלים אנו על חורבן בית־מקדשנו, ואם, חלילה, נבנה הבית המקווה, אז מתאבלים אנו על הקינות שבטלו. הקינות היפות, הספוגות צער כל־כך מתוק, כל־כך ענוג — מה תהא עליהן?

תאמרו: כל אלה הם דברי לגלוג וליצנות?

צאו וראו: אלפי שנים הורדנו דמעות מאין הפוגות על מר גורלנו בגלות והבינו בכליון־עינים לגאולה. ועכשיו, משצפיותינו עומדות להתגשם, הלא רואים מדייבים לשמוח? כלל לא! מעדיפים אנו את הקינות על ההלל. אכן בא הקץ — קץ הגלות עם חלאתה ושפלותה — וכל זה אינו שווה לידועי־חולי וגעגענים מועדים כמינו. אם תמה הגלות, הכי נשאר עוד דבר להתגעגע עליו? דומני, לא נותר כלום: נהיה ככל העמים הבריאים; נפתח את כחותינו התרבותיים; נבנה חיים חדשים על יסודות מחודשים; ונעלה מעלה־מעלה אל גובה האנושות והיהדות המשולבות — ואיזה דבר נשאר איפוא? הרי בא החלום, חלום של שיבת ציון!

אמנם עם מוזר אנו, חידת־עולם! במקום שאחרים ילאו למצוא שריד של געגועים, אנו מצוא נמצא. הלא אם אמת תמה הגלות, אז הותיר לנו הקדוש־ברוך־הוא

ענין חשוב להתגעגע עליו — ה ג ל ו ת! הדבר פשוט מאד עד־כדי־גחוך: בגלות בכינו על ציון, בציון נבכה על הגלות. והנה קמו לנו מקרוב מעריצי הגלות, בעלי נפש מפונקה, המקוננים קינות בנוסחה חדשה: „אלי ג ל ו ת ועריה"... אולי יקבעו הללו אף תענית לחורבן הגלות.

תאמרו שוב: מפריז אנכי והוזה הזיות?

מונח לפני מאמר מאת סופר ארץ־ישראלי אלמוני שלא פירש את שמו אלא בראשי־תבות, ואני קורא בו בתמיהה את הדברים המבהילים האלה: „אין לנו שיור אלא נחמה זו ה ד ל ה: ארץ־ישראל..." ממשמש אני את עיני ואיני מאמין למה שהן רואות. הכי אפשר שאדם מישראל יטיח לשון שכזו כלפי ארץ־ישראל? האין זה חרוף וגדוף ממין היותר גם לקרוא לארצנו „נחמה דלה"?

ואילו היה הסופר האלמוני הזה היחיד לתפיסה בגיבוה המפליאה הזאת, החרשתי. אך כבר נזדמנו לידי מאמרים אחרים הכתובים בנוסחה כזאת, ואני מתחיל חושד, כי איזו תנועה מבצבצת לנגדנו, המשבחת את סגולות הגלות לעומת החיים החדשים המתרקמים בארץ! הלא נקרא תגר על אלה שאפילו בירושלים עורגים הם על ווילנה וברדיטשב שלהם? לדעת האדונים האלה ארץ־ישראל טפלה היא לגבי הגלות, ואין לה שום תקנה בלתי אם תעתיק את הגלות בדמותה ובצורתה ממש אל המזרח. „ארץ ישראל תהיה ה מ ש כ ה של הגלות" מחליט הסופר בעל ראשי־התבות. ואני סובר, כי כבר הגיע הזמן לעמוד בפני זלזול־קודש שכזה.

וכל־כך למה? מאין יצאה לנו הרומאנטיות החדשה הזו המתרפקת על הגלות? היא יצאה מתוך הערצת ה „ע י י ר ה", כלומר, העיירה היהודית במזרח־אירופה. פתאום נתגלו לנו כל המעלות הטובות שב„עיירה", כל היופי והתרוממות־הנפש שבה. ב„עיירה" נתבצרו כל קניני הרוח; שם חופפת כל הקדושה, שם שרויים כל ה„אידיאלים". וגומר. מענין הדבר, איך געגעני הגלות מדבבים את המלה „אידיאל". הרא מפני שהיא איזה מינד מטיישטש יאר־מיטן, שיכול לשמש לכל מה שהם רוצים. הכל „אידיאל", ובלבד שתהא צדקת הגלות נדרפת ממנו. ובכן, מחברים „פיאימית" על הריח המתמר ועולה מן הדגים הממולאים ,ועל הרבבים המקשטים את הסנורות הבלים, והרבה דברים נשגבים כאלה...

וכשאני לעצמי, קודם שאדין את כל הפטפוטים הילדותיים האלה לכף־חובה, חפץ אני להבין את טיבם ותכנם בתור תופעה מיוחדת, הדורשת משפט אי־משוחד. ומכיר אני בהתופעה הזאת נפשיות ידועה שיש לה דוגמתה גם אצל עמים אחרים, הן בחיים והן בספרות, אלא אצלם אין הענין כל־כך רציני כאצלנו. אין זה כי אם מה שהייתי רוצה לקרוא בשם ר ו מ א נ ט י ו ת ה ר פ ש. ואני מודה, שברפש וטיט דבוקה רומאנטיות ממין ידוע יותר מבפרדס נאה ומעובד: בכמו שבבגדים מטולאים ומזוהמים נמצאה ציוריות ממין ידוע יותר מבכל בגדי־

---

* אין אנו מסכימים בשום אופן לדברים המובעים במאמר זה ואין דעתנו נוחה מבטויים ידועים שהשתמש בהם הסופר הנכבד. זעף כן ניתן מקום בגליונות הבאים גם להסופרים החולקים עליו. — המערכת.

ארגמן שבעולם... וכך הגעגועים הרגשניים האלה מתפלשים באשפתות העיירה: בתוך העיירה נמצא כל יקר, מחוץ לעיירה אין כלום. „מעל הרי יהודה והגליל" — כותב אחד מהם — נתלים כיום... מבטי געגועים אל המולדת הזרה של עיירתנו היהודית... ריח לבנים נריח — בגדי לבן הנתלים על חבלים על־יד הבית לשפתו של הדניפר רביער יהימר..."

מובן, בשפת הדניפר חולמים על הירדן, ובגדות הירדן מקוננים על הדניפר...

כלהי לי, רבותי, כל הענין הזה, כל הגיוזמית וההפרזות בנוגע להעיירה, מגוחכות הן בעיני. מחוייב אני להודות שאיני יליד העיירה. מעולם לא ראיתי „עיירה". השם ווילנה אינו מעורר בי שום רגש קדושה אלא לרגלי יחוסו אל ה„גאון". שמות אחרים כברדיטשב או לבוב אינם אצלי אלא בנות־קול גיאוגראפיות בלבד. שמעתי שיש מי שמכנים את ווילנה בשם „ירושלים דליטה" (המתבוללים מכנים לוואשינגטון „ציון דאמריקה!") ; אך הדבר הזה נתקבל אצלי רק בתור כנוי של חבה, ותו לא. מעולם לא דמיתי שישנם אנשים רצינים המאמינים שרק בעיירות הרוסיות שוכנת השכינה הישראלית! הגעו בעצמכם, אדוני, הכי באמת נצטמצם כל המאור שביהדות רק בתוך גלות רוסיה? מי שמע הפלגה כזאת? האם אין לנו מרכזים יהודיים אחרים בארצות אחרות, ששם טפחו בני־ישראל את קנינינו הרוחניים באותה המסירות ובאותה ההצלחה של אחינו ברוסיה? והמרכזים האלה לא הקימו „גאונים" כמוהם? וכי אמת הדבר, שכל עשרה הקבין של תורה ירדו לליטה, רוסיה ופולין, עד שלא נשאר אף קב אחד לשאר העולם היהודי? הלא הגיע הדבר לידי כך, שהאיש הבינוני מיהודי רוסיה מחזיק כל אחד מישראל הבא מארץ אחרת בחזקת עם־הארצות! לא נולדת בליטה? ולא ברוסיה? ולכל הפחות בגליציה? ודאי אינך יודע אף מלה אחת עברית! כי איך זה יהיה יהודי שאינו מגרגר את הרי"ש בגרונו להזדקק לעברית? הגם שאול בנביאים?

אין זה כי אם רוח הגלות. שקועים אנו כל כך עמוק באויר־הגלות, עד שאין אנו מכירים בניוולה, אלא, אדרבה, מעריצים אנו את קלקולה. ממש, שנוי־ערכין לרע. ממש, רומאנטיות הרפש...

ואגב־אורחא, חפץ אני לבאר למה אנכי מתנגד בכל־כך קנאות להזארגון ולספרות הזארגונית. דוקא מפני שהם חלק חשוב מן רומאנטיות הרפש. הזארגון הוא אצל לשון מגוהצת ודקדוקית כמו בגד מטולא אצל לבוש ארגמן, וכבר העירותי שיש בטלאים איזו ציוריות מה שאין כן בבגדי־פאר. באמת, הזארגון עשוי טלאים־טלאים, הנהו לשון מטולאת. ומעולם לא העריצו היהודים את הזארגון בתור קנין לאומי, כמו שעושים את זה בשנים האחרונות. וככה גם בנוגע למה שקוראים ספרות זארגונית. ה„ספרות" הזאת, כפי הרושם שקלטתי ממנה, היא על־פי־הרוב ספוגה ברומאנטיות הרפש. מציירת היא את חיי הדוויים במושבי התחום, עניים ומרודים, תולעות־אנשים, כאילו כל עיקר החיים שלנו היה מרוכז בתוך נסיונותיהם של המסכנים האומללים הללו; כאילו לא היו חיים יהודיים ממין אחר כלל וכלל. תמיד אותו הטפוס העזוב. תמיד אותו המרתף האפל והטחוב, כאילו היינו אומה של „דרי־מערה" בזמן הזה... מובן, שמבחינה ההיסטורית יש לספרות שכזו, המציירת כמו־חי את החיים התחתונים ההמוניים של חלק מעמנו, ערך ידוע: אך מבחינה הספרותית — מסופקני. חד־גונותה של ה„ספרות" הזאת משעממת עד למאד, עד כדי לזעזע את הטעם המחונך. מסופקני, אם היא יצרה מעולם אישיות. כמשפט כל ספרות יצרנית באמת, היא לא בראה אלא טפוסים, הניכרים על־ידי שרטוטים כלליים שנקרטו קו לקו מתוך המציאות, כדרך כל ספרות שאינה יוצרת אלא מצלמת, ושאינה מתעמקת לתוך החיים אלא ניזונה על הרומאנטיות השטחית של הרפש. וכלום אין בחיינו דבר בלתי רפש, בלתי חיי־המרתף? הלא חיי כל אומה ולשון עשויים שכבות־שכבות, וכלום אין לנו אלא השכבה התחתונה? נודה כי המרתף חשוב הוא, מפני שעליו נבנה הבית ממסד עד הטפחות; אבל אם אין בית בלי מרתף, האם המרתף בעצמו בית הוא? איה הבית שלנו? איה כל הוד הבנין? אין העליות? ואם יש לנו בני־מרתף, הכי אין לנו ב נ י ־ ע ל י ה? דומני שכל הספרות הזארגונית עוברת בשתיקה על כל החיים העליוניים שלנו, החיים האצילים וסגולותיהם, והיא מצטמצמת לתוך רומאנטיות הרפש. ובשביל־כך אין היא מספקת לנו תמונה נאמנה מכלל־חיי היהודים: חד־צדדית היא. ואני מתנגד לה לא רק מפני שהיא צרתה של העברית, אלא מפני שאין אני מוצא קורת־רוח ברפש/ועבטיט...

סבורני, שדוקא להלשון העברית יגיע התפקיד לחלוץ את ספרותנו מתוך הרפש, ולתת לנו ספרות באמת אמנותית הכוללת יצירות שתשמשנה בבואות של החיים החדשים, חיי כבוד וחופש, שעתידים אנו לחיות בארץ־ישראל. במה דברים אמורים? כשנברא חיים באמת חדשים בתוך ארצנו המחודשת. אבל כשנמשיך את הגלות גם בארצנו, כשנשאר במרתף התרבותי, שברדיטשב נעשה לו סמל קדוש, לדעת הגעגועים שלנו, מעריצי הדניפר על הירדן, אז יעמדו דברים כהויתם בלי שום שנוי־ערכין לטוב. שנוי שכזה יתהוה רק כשנשכח את הגלות ואת זארגוניותה לגמרי, כמו שמתאמצים לשכוח חלום רע; רק על־ידי שלילת הגלות ולא על־ידי ה מ ש כ ת הגלות. הלא הגלות אינה ענין עראי בלבד, היא נוגעת עד הנפש; והזארגוניות שעל־ידיה היא מתבטאת חודרת לתוך־תוכם של החיים בעצמם. באמת הזארגוניות הלשונית אינה אלא תוצאה מזארגוניית החיים. היא היא המקלקלת את דמות הקיום, המפגמת את הטעם הטוב, השוללת כל יופי וכל חן וכל אצילות, והמטשטשת את ההבחנות הדקות שבין הערכים התרבותיים השונים. ודוקא מפני זה עלולה הלשון העברית לגאול את כלל־חיינו מן הרפש והכיעור: סוף־סוף היא אמצעי־שכלי אציל, שלה יופי מן המובחר, שלה מסורת קדומה ושכלול מסוים המסגלים אותה להבעות נשגבות. ואם אין היא

עדיין מפותחת כל־צרכה כדי לשמש כלי־מבטא מספיק להחיים המודרניים, הלא עוד תתרחב ותתעשר ותתגמש, דוקא בארצנו מתוך דפיקת החיים הפנימיים. עוד תהיה לנו שפה, טבעית ונובעת, שתוכל לתפוש את מקומה על־יד השפות היותר עשירות שבעולם. ובלבד...

ובלבד שלא נכניס את הזארגוניות אפילו לתוך הלשון העברית. האזהרה הזאת איננה מכוונה רק אל אופני הדבור הזארגוני בלבד; ולא אל הנגינה הדבורית של הזארגון הצורמת כל־כך את האוזן המחונכה, והמשחיתה כליל את הנעימה העברית־המזרחית; אלא הכתוב מדבר על זארגוניות הטעם, על חוסר־הצורה האפיי הן לזארגון הן לעברית מזורגנת. ולמה אני קורא עברית מזורגנת? אומרים על איזה מן הסופרים החדשים המשתדלים לכתוב בסגנון טבעי חי, כסופרים שנשתחררו מן הקבלות המאובנות של איזו כתה ספרותית שהיא, שבעיקר אין הם כותבים אלא זארגון משלהם, זארגון שבדו מלבם. סופר אחד קרא לזה „ליבנטאיות". אבל אין אני מסכים לבקורת כזו; איננה אמת כלל וכלל. ואם אמת היא, ואם החדשים כותבים באמת זארגון, הלא מוטב זארגון שכזה, שיש בו סימני חיים, מכל הקלאסיות המזויפת שריח ספרים בלים נודף ממנה. לא מפני שהחדשים בעטו בצורות ובניבים הקבועים „זארגון" יקרא לדבורם ולסגנונם. ולמה איפוא יקרא זארגון עברי? דוקא לסגנונם של אלה המבקרים את החדשים לגנאי, מפני שהוא עשוי טלאים־טלאים, בנוי על שרידי־זכרונות מן הספרים הישנים, צרוף מן הדים עמומים של כתבי־הקודש ותלמוד ומדרש — בקיצור, מליצה! עדיין לא בטלנו את המליצה: אלא במקום המליצה המקראית של המאספים הקימונו את המליצה התלמודית, המנדלאית. ומה בין מליצה מקראית לתלמודית או מדרשית? כל סגנון מליצי מגרעת אחת לו: חוסר מקוריות, עבדות לדוגמה; והדוגמה היא שלילת הסגנון. לפיכך אני קורא להסגנון הרגיל אצל רוב סופרינו שבזמן הזה זארגון עברי: מפני שהוא מחבב את הטלאים; והבת־הטלאים היא עיקר תכונתו של כל זארגון, המלקט סחבות ומאחד אותן בלי שום התמזגות פנימית. כשהנך קורא דברים הכתובים בסגנון כזה קשה לך להשתחרר מהרגש שאתה נמצא בחבורת מתים שעלו מקברם והם מדברים אליך קטעים־קטעים בקולם הנבוב והאובי!

ולעומת זה משבח אני את החדשים, ה„ליבנטאים" האלה, דוקא מפני שלהם חופש וחיים טבעיים. ודאי, הם עושים שגיאות; ודאי, הם פוגעים בטעם; אבל כל החטאים האלה מכופרים הם על־ידי מעלה יחידה שיש ויש להם בכתב מדובר וחדש: והיא, שאין הם משועבדים לדוגמות, אין הם מתלבשים טלאי על־גבי טלאי, בבגדי זקנינו הקדמונים. ואף־על־פי שהחדשים האלה עדיין אולי משתובבים קצת בחפשיותם המלבבת, אבל דוקא בזה, דוקא בבצבוץ הכחות הרעננים האלה, דוקא בצעירות האיתנה הזאת, נשתרפת התקוה ליצירה האמתית העתידה לבוא: הלא, כידוע, זהו משפט החופש, שבראשיתו הוא תוסס ועובר על כל גבול, ולאט־לאט הוא נכנע לסדר ומשטר. ערב־כל־פנים לחדשים יש עקרון (פרינציפ) אחד חשוב למאוד: — ל כ ל מ ו ש ג מ ל ה , ל כ ל מ ל ה מ ו ש ג . פשוט הוא מאד העקרון הלשוני הזה; אבל האם לא חוטאים בזה רוב הסופרים? כמה יש בהסגנון הרגיל אצלנו מן עקום־הפסוקים, מכרכורי־מלים, מן הפאראפראזות המיותרות! וכל־כך למה? מפני שאין לנו העוז לסור מן המקובל, להשתמש במלים חדשות באופן החב, היהב הוראה קבועה לכל מלה ומלה; ואף־לא להזדקק לצרופי־מלים חדשים ויותר טבעיים ממה שנמצא מן המוכן. נוכחתי, שיותר ממה שאנו מתיראים ממלים חדשות אנו נרתעים מצרופי־מלים חדשים, כאילו היה אסור לצרף את המלים הישנות באופן חדש ופחות דוגמתי ויותר גמיש. החדשים מבינים שהשמרנות הזאת, המביטה תמיד אחורנית, מעכבת בעד התפתחות הלשון, והם קנאים להתקדמות. כולנו יודעים שהלשון העברית נמצאת כעת במצב נוזל; אין לה עדיין אותו הדיוק ואותו הקבע המצויים אצל שאר הלשונות התרבותיות; עדיין קשה לאדם בעל ידיעה כללית להביע את כל רוחו בעברית: החובה עלינו איפוא להשתמש בנזילה ההתפתחותית הזאת במקום לעכב בעדה, כדי לעשות את שפתנו יותר חיה, יותר חפשית, יותר ויותר טבעית. ולטובת המטרה הזו מוכרחים אנו לעקור את הגלות מן השורש, להכחיד את מנהגיה הלשוניים וההגיוניים, להסיח את דעתנו מן בית־המדרש הישן עם פלפוליו וכבוכי־רעיוניו.

העיקר הוא, שעתידים אנו לתת צורה חדשה לכל החיים בארץ. אם הבלטתי את שאלת הלשון על יתר הצדדים, הסבה היא מפני שהלשון היא המכשיר הראשי לבנין הרוחני החדש שאליו אנו מצפים. אמנם ידוע ידעתי שלא רק לשון חדשה, וסגנון חדש, וספרות חדשה צריכים לנו, אלא באמת השקפה חדשה, התיחסות חדשה לכלל־החיים: ולא עוד אלא ממש תכונה ל א ו מ י ת חדשה, אופי ישראלי מחודש מעיקרו. צריך לעקור את הגלות ראש וראשון מפנימיות הנפש היהודית. הלא הציוניות איננה תנועה מדינית וכלכלית בלבד; היא יותר מזה — תנועה רוחנית, — ש י ט ת ־ ח נ ו ך ע נ ק י ת ש ל ע ם ש ל ם! ואם קשה הדבר לחנך יחיד מישהו, מה קשה לחנך צבור, צבור כל־כך מפורד כמונו! העיקר הוא שנבחין בדבר; שנכיר את ערפנו עם כל מדותינו הטובות והרעות יחד; ואז נשתדל ברצינות ובהכרה ברורה להגביר בנו את המעלות המשובחות ולשרש את החסרונותינו הלאומיים. ואם ככה נעשה, אז נחדול מאמירת „אתה בחרתנו" שלא בעונתה; ונפסיק לזמר את ההלל לעצמנו: ונשתכנע שאותה נקודת־הכבד שעליה נשענו בגולה לא תספיק לשמש לנו מכון בשביל החיים החפשים בארץ־ישראל. צאו וראו: איזו מדה היתה היותר משובחת בגלות? הוי אומר: ה ח ר י פ ו ת . החריף, הרב השכלי הזה, עם פתולי־דרשותיו והלוליו, עם היכוחיו ויחידיותיו התלויות בשערה; הבריה הבלתי־טבעית הזאת הבורחת מן החיים הבריאים, — הוא היה התל שכל פנים אליו יעדיו היו מתנאים כל בני הגולה. החריפות

היא הגלידה הפרטית של נפשיות הגלות. ומה טיב החריפות בשדיא יעצמה? ח ו ס ר ה י ש ר ו ת ה ש כ ל י ת. החריף מעקם את הדבר ואין הוא מתקדם ישר לקראת מטרתו. מחולל הוא קושיות במקום שאינן; מעלים את עינו מהן במקום שישנן; והעיקר שהוא מבהיע על־ידי אמתלאות עקומות תחת להביט אל האמת פנים אל פנים. והחריף הטביע את חותמו על כל חיינו; ומפני זה נסתבכה כל שאלת קיומנו, ובשביל כך ארך הקץ. אילו למדנו לנתח את שאלת החיים על־פי השכל הישר, אז כבר היינו מוצאים פתרון טבעי להן; אך החריף הפתיל את כל השקפתנו — וכי נוסיף להתגעגע עליו ועל תורתו ועל תרבותו או חוסר תרבותו? הלא נוכח, שסוף־סוף באה העת להמיר את החריף באיש־המדע, בעל הגיון בריא, איש־השכל והטעם, שאינו מתגאה באמתלאות ובעקיפים, אלא מביט ישר אל החיים. וזהו ההבדל בין החריף ואיש־המדע; כוחו של הראשון היא נטיה־מן־הצד — התחמקות; ושל האחרון, פגישה ישרה — התאבקות. ומכיון שאנו מחויבים להחליף את נפשיות הגלות בנפשיות החרות, מוכרחים אנו, בתור עם, להמיר את סגולת ההתחמקות בסגולת ההתאבקות: להשליך אחרינו את כל ההתנצלויות השגורות בפי עבדים, ולקבל עלינו את כל משא־החיים כבני־חורין האחראים בעד חלקם היצרני בעולם הזה. וזהו תפקידנו בעתיד!

אל נא, אחינו, נתגעגע לשוא. נצא מן הרפש אל היבשה, ומן הציוריות של אומללים לממשות חיונית של גבורי־הקיום. ואם להתגעגע אנו מתגעגעים, למה דוקא לגלות נשתרש ולא לחרות? למה לעבר ולא לעתיד? למה לשמירה ולא ליצירה? לנגדנו מצפים יופי וחן — חן הנסוך על החיים אך ורק על־ידי החופש, יופי הנברא אך ורק מתוך שאיפה אראלית לחדשות. אל לנו ברדיטשב במקום ירושלים, ואל דניפר במקום הירדן...

הַוְּעִידָה הָעוֹלָמִית שֶׁל „הַפּוֹעֵל הַצָּעִיר" וּ„צְעִירֵי צִיּוֹן"

מאת

י ה ו ד ה ש פ י ר א.

(סוף).

א. ד. גורדון מבסס את הפרוגראמה שלו, פרוגראמת החיים של הפועל הצעיר. לא מתוך אינטרסים חברותיים בא לעבודה בארץ־ישראל אלא מתוך כל אישיותו. הדבר היה לו טבעי, הכרחי. איננו מדבר על המעשה; יש בעדו גם ערך המחשבה. בן בנו של יעקב אבינו הנהו במובן זה. רואה הוא את החיים שאינם הולכים ומשתלמים ומוכרח הוא — ל ח ל ו ם. לא מהמכונה הוא מתחיל אלא מהרגשתו מעצם הטבע, שמרגיש הוא את נפשו רק כהמשך ממנה והוא רואה את הסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. אין הוא מכיר חומר ורוח, בנין ועליה, כמו שאומרים בחברה, מפני שרואה הוא בכל גילויי ה ח י י ם של החומר ניצוץ של רוח ובכל ניצוץ רוחני קצת מהחומר. אולם החיים של האנושות עתה אינם חיים טבעיים, כי אם מיכניים. ברואים האנשים בתוך הפאבריקאות שמשם בא כל מה שאנו מכנים בשם „סוצאליות" החדשה ושהיא גורמים הם מרחיקים מהטבע.

האנושיות הולכת ומתדלדלת. מה יהיו הדורות הבאים? שידעו שישנן מחשבות ויחוסים מלבד ה„קלאסענקאמפף". החיים הרציונליים מתחילים מהמשפחה, וזו הולכת ומתפתחת להמשפחה הגדולה, לחיי עם. מדברים על העם האמריקאי. אולם רק לכאורה זהו עם. באמת אמריקה הנה עוד במובן קולוניה. צריך להחיות את העם להכניס בקרבו חיים חדשים, חיים של טבע. לא חברה חדשה, כי אם עם חדש עם האחריות והזכות של האדם — על העם. כשהתחילה המהפכה לא היו סוציאליים אלא ע מ מ י ם.

העיקר של דבר הוא — ה י צ י ר ה. האדם צריך להשתתף ביצירה. ילדים נבראים גם כן גם במשפחה. בפירות רבות ישנו לו להאדם. אבל צריך הוא להיות פשוט בין מצד החומר בין מצד הרוח. רק באופן כזה נחיה את העם.

רק אם נלך בדרכנו אנו ולא בדרך ה„קלאסענקאמפף", נברא דבר־מה. במשך אלפים שנות גלותנו רכשנו הרבה. ורכוש כזה — של 1900 שנות צער שאין לו דמיון, איננו דבר קטן. לא נקח מהערביים את הארץ שהם יושבים עליה שלהם היא. אולם הקושי הפנימי שלנו הוא מפני שהם לא יצרו שם כלום ואנחנו יצרנו מה. אין העמים מכירים עוד בנו, ואף אנו מכירים רק את הדור שבהם. כשניצר יצירת עם חי נגלה את עצמנו

עוד יותר התבלט בדבר שאלת הפרוגראמה. וכמעט שלא האמינו שתבוא ההתאחדות הרצויה בין שני הצדדים הרחוקים.

מצד זה המעשיים הרואים את פתרון כל השאלות בחיים היצירותיים ומבקשים את הדרך להגשמתם, ומצד זה הפותרים את החיים בשטות ובמפלגות, במצבים ויחסים. אלה הולכים בדרך החיים הם, ואלה נגררים ונמשכים לתוך התבוסה הגדולה המתהוה בקרב החיים החברותיים.

בובר מציע את התכנית שלו המיוסדת על אחדות העבודה בארץ, ה מ א ח ד ת את החיים ה ל א ו מ י י ם ו ה כ ל ל י י ם ־ צ י ו נ י י ם על יסודות היצירה והמושג של חיי החברה — „געמיינשאפטסלעבען" — בניגוד להסוציאליות המוכנית, כי אנחנו רוצים הסוציאליים הטבעיים, ומה שיתגשם על־ידי העם הוא גם לטובת האנושיות. התנאים הם: הקשר עם הקרקע, הקבוצות — „גענאסענשאפט" — וההבורות הקיימות על־ידי קונסום ופרודוקציה.

ג ו ר ד ו ן מוסיף, כי הסוציאליות היא צרה יותר מדי בעד הפועל הצעיר המבקש נ פ ש חדשה, המבקש ח י י ם, השואף „להיות מה שהוא יודע", ולא „לדעת מה שהוא חי". עם ערכו של שירה ואמנות, המשך נפשו, יאסור להכניס את הפוליטיקה לתוך חיים אלה. הפועל הצעיר הוא רק החלוץ, ואם ידע העם ללכת אחריו ובאמת בדרכו אין צורך לבלבל את מוחו ב„ראציונאליות".

התכנית של בובר ביחד עם זו של גורדון נמסרה לועד הפועל בתור יסוד לעיבוד הפרוגראמה.

אחר המשא־ומתן והויכוחים הנלהבים ביחוד מצד „צעירי ציון" שעמדו וטענו שאין ההמונים הגדולים מסוגלים לאיתם התרבותית של היהודי ושמשום זה צריך לשים לב ביחוד אליהם ובלבי לאבד את המגע הישר אתם, אחרי ויכוחות וגלויי־דעת שונים במריתם עבר בכל זאת למצוא את נקודות המגע, והתאחדות ה„פועל הצעיר" ו„צעירי ציון" למפלגה אחת ולעבודה משותפת לשם המטרה

המשותפת של יצירת חיים על יסוד העבודה והיצירה העצמית יוצאה אל הפועל.

בעיקר הדבר נמצאה בזה תעודתה של הועידה.

וכשנודעה הבשורה על ההתאחדות — בשעת ה„סדר" הראשון שהתאספו אליו מלבד הצעירים גם אורחים רבים — שמחו עליה ויברכו איש את רעהו.

מעתה צריכה לבוא עבודה ממשית, ויש תקוה שתהיה פוריה [illegible] הצעירים במידה [illegible] בארץ וברית הפועלים והעובדים בארץ מקושרים עם המוסדות הגדולים שבמזרח. השפעה רבה במובן הנוכי ובמובנים אחרים בודאי שתהיה לאו, ובלבד שלא יגררו אחריהם גם את החיים הגלותיים בשעה שיעלו הצעירים; והחלוצים הראשונים להספח אל מחנה העובדים בארץ. כי יש מקום לדאגה זו גם בנוגע לשדרות רבות העתידות לעלות.

בהתאחדות האמורה נברא הקשר בין הגלות וארץ-ישראל, או כמו שציין בובר — בין המושב היהודי בארץ-ישראל ובין המפלגה הפוליטית בגלות למען שתחנך הארץ את הגלות.

בישיבות הבאות דנו בשאלת ההתיישבות הקרובה, בשאלת נוסח ההחלטות שנמסרו כולן לעיבוד להועד הפועל הממונה. חשיבות וערך מיוחד היו להרצאות של מר ק א פ ל א ן (וינה) על המצב הפוליטי וההסתדרות הציונית, מיום שנתן בה סקירה בהירה ובלתי משוחדת על המצב הכללי ועל מעמדנו אנו, ביחוד על עמידתם של היהודים ה א מ ר י ק א י ם בתוך האינטרנאציונאל העולמית ולהרצאתו של צ ב י י ה ו ד ה (מארץ-ישראל) על עבודת ההכנה בגלות בעד הארץ.

בישיבה הראשונה אחרי ההסתדרות בא לפראג מר ש מ ר י ה ו ל ו י ן שנשלח מהועד הפועל בלונדון לברך את הועידה ונתקבל באותות רצון וחבה גלויה מאת כל חבריה. מר לוין באר את עמדתו של הועד הפועל האנוס לעסוק בפוליטיקה ובדיפלומאטיה כדי לקרב את עם ישראל לעצמו — אל הגאולה. אולם עם ישראל לא קרב עוד אל הגאולה. הוא עבר במדינות שונות ובקש את צלם האלהים ונוכח, כי עוד צריך להלהיב את הזיק בנפש היהודי כדי שיזהיר בהשיבה. אילו היה לנו עתה רוב גדול בארץ הזה מצבנו אחר לגמרי ולדבר זה לא שמו לב עד הנה. את הכח הדרוש לעבודה — ששאב אף הוא במשך ארבע שנות שבתו בארץ אפשר לשאוב רק מהמקור היהודי ההוא — מארץ-ישראל. הוא דבר על לב הצעירים שבל יפחדו מפני הסכסוכים שיקימו עוד בארץ ובל יאבדו עוד אף רגע אחד. ומי שיש היכולת להתכונן יתכוננו,, אבל החובה הראשית על כל אחד לעלות ארצה ולהתחיל בבנין. אחרי החלוצים יבוא כל העם. וברור הוא בעיניו, כי בעוד תקופה יהיה עם ישראל בארץ-ישראל. בדברו על אמריקה העיר, כי אם אמנם ב„וואלוטת" הכסף אין לנו להתחרות עם אמריקה, הנה בדבר וואלוטת אנשים אפשר ואפשר לנו להתחרות אתה. ואולם אין צריך לשכוח גם את רב הערך של פעולתה המועילה. במקום לבקר פה ולהתווכח ילכו היכולים להשפיע שמה וישפיעו... יהיו את חייהם של ציוני אמריקה, כי יש ירידה שהיא עליה... המטרה האחרונה של היהודי הוא ה מ ז ר ח וכל מה שהוא מתרחק ממנה הוא הולך ויורד, אולם לשם עליה יש שצריך לרדת...

הרצאתו של מר י ה ו ד ה היתה מכוונה להוכיח, כי על-ידי מה שיחליף האדם את הארץ אין הוא נעשה עוד מוכשר לכל. נחוצה הכנה ידועה מסודרת בכל הענפים, ביחוד בין החלוצים. יש צורך גדול בהתכוננות של שנה, אף-על-פי שקשה להשלים עם זה להצעירים השואפים אל הארץ. גם האשה צריכה להתכונן, כי מקום מיוחד יש לה בעבודה. המשק סביב הבית דורש התכוננות והעיקר צריך להשתדל שלא תבוזבז האנרגיה שלנו ותביא את התועלת הרצויה. יש מקום למומחים גדולים להשתתף בעבודה הזאת, בנקיון האדמה בהפשרת [illegible] וכו' וכו'. האפשרויות הטכניות נדירות הן, נחוצים מהנדסים, בוני אניות משלנו. עוד לא נצלו את אוצרות הטבע. ים המלח יגלה עושר מינראלי שלא קוו לו. האבנים הם היערות שלנו והשובות הן לא רק בעד בנין הבתים. נחוץ רק שיבואו האינז'ינרים הנחוצים והמומחים ובעלי המלאכות השונות שימצאו עבודה הרבה ונחוצה. משום זה נחוץ ללכת אל העם ולבאר לו מה שהארץ דורשת כדי להכינו. נחוצים רשימה וסדור של כל מקצוע ומקצוע. אם לא נתכונן לא יהיה לנו מי שיכין את כל אלה. אנחנו אחראים אם הנכנסים יביאו חללה, ואם חפצים אנו שיביאו ברכה אל הארץ אנו צריכים כבר להתחיל. גם הסופרים צריכים לשנות את דרכם ולהשתדל להביא מהפכה פנימית בקשר עם ההתכוננות. מתוך התביעה הפנימית [illegible] אינם יכולים לעבור. על ערך [illegible] של היצירה של המשורר והסופר. כשמדברים על הכנת הארץ חושבים על-פי רוב על הכנתה החקלאית. אולם גם מלבד זו יש עוד שדות עבודה רבים. הכנת החרשים והמסחרית היא חשובה מאד. נחוצים לנו כחות ספיציפיים במספר מרובה. העיקר אין העולים ארצה ישראל צריכים לחכות לחיים ערוכים ומסודרים כל צרכם כמו שהורגלו באירופה. חלוצות ידועה נחוצה לכל אחד והכנת הגוף והנפש

חיים אחרים ויחסי אנשים אחרים יסודרו שם. נחוץ להשתדל בכל האפשרות לסייע להכשרת הנחוצים והעבירם. צריך להקדים את התכניות ולא לחכות עד שיכינו אותם אחרים בעדנו. גם התכניות הכספיות. הבאנק של עבודה הוא נכבד מאד, אבל גם מקורים אחרים נחוצים והלואות בתנאים נוחים להחלוצים שיחזרון במשך הזמן ועוד בארץ.

במשך הוכוחים על הרצאה זו נכבדים היו ביחוד באוריו של בובר [illegible].

בשעה זו של התגוששות העמים אין כדאי הדבר לברוא עוד עם אחד הנבנה יותר [illegible] העמים האחרים והמורעל מאטמוספירה של רעב. אלא דרוש שיגשים בעצמיותו צורת הבורא עליונה השונה מזו של האחרים.

חיים הבריתיים אמתיים צריך לברוא. לא סוציאליות המובאת מהחוץ, כי אם סוציאליות י ש ר א ל י ת אמתית, שבלעדה אי אפשר גם להלאומיות הישראלית האמתית.

עומדים אנו לפני משבר קשה בציוניות, ביהדות ובאנושיות בכלל. ברגע כזה עלינו להתאמץ ולאחד את כל כחותינו היצירתיים כדי להביא את המעבר המרכזי החדש של הבריתית אנושית אמתית.

רק במובן אחד יש מקום לעבודה הגלותית: בתור הכנה לארץ ישראל כי עמנו יכול להנשא [illegible] על-ידי הרמת חיים עצמיים בארץ-ישראל העומדים ברשות עצמם על יסוד העבודה והחברותית.

ישיבות אחרות היו מוקדשות עוד לברור ולבון שאלות ההסתדרות והתכנית הקשורות בה, ובחול-המועד פסח נסגרה הועידה.

תהיינה התוצאות מה שתהיינה — ויש לקוות לתוצאות טובות מהתאחדות הכחות — הועידה כשהיא לעצמה היתה חשובה ורבת הערך.

היא הראתה על הזרמים השונים שבקרב הצעירים במזרח ובמערב ועל המטרה העיקרית המשותפת החיה בלב כולם — השאיפה ל ה א ר ץ והקמת חיים חדשים שם ה נ ק י י ם מ ה [illegible]

הגלות והמתרחקים מהתנונות של עמי אירופה...

היעידה האחרונה כי ימחות האמצעים הישנים שאירופה כה הצריכה הישנים — המטרה המאדרת היא נגד עיני כולם. רבם מכירים, כי כבר להיות אי־אפשר עוד, מכירים, כי ימחות התרבות שלאחר המלחמה — הרקב הפנימי עוד רב הוא בקרב עמי אירופה. שבתוכם אנו חיים ואת חייהם אנו סופגים, ושצריך לאזור את כל כחותינו הרעננים כדי להקדיש את חיינו במעשה ובפועל להקמת הבנין החדש ולהשתחררות מאליליות, מצוויים ודרכים מיושנות.

את השפה המיוחשת — העברית — נחלה נצחון גדול על הועידה. לא רק בנאומים הרשמיים ולא רק בהוכוחים הרשמיים של הועידה, כי אם גם בהקולוארים והפרוזדורים, בהשיחות הפרטיות והפגישות המקריות — בכל, בכל צלצלה השפה העברית היפה והנעימה... דברו בה הזקנים ובני הנעורים, המגמגמים כמי המדברים צחות מחבביה כמו הנאלצים להודות בה בעל כרחם. — ועובדה זו של שלטונה בפועל היא ההוכחה היותר נמלצה בעד קיומה ועתידה.

פראג, 12 אפריל, 1920.

שונות

חלוקת פרסים על־ידי ההסתדרות הציונית בין־האוניברסיטאית. „הסתדרות הסטודנטים הציונים בין־האוניברסיטאית שבאמריקה" פתחה זה לא כבר בתעמולה בעד קבוץ סכום של 8,000 דולארים, בתור התחלה לרכישת קרן לחלוקת פרסים בעד עבודות מחקריות בארץ־ישראל.

מטרת הקרן הזאת היא: לסייע בידי סטודנטים מאמריקה להתמכר לעבודות מחקריות שונות בארץ־ישראל, לתועלת המדע ולתועלת פתרון השאלות השונות — הבריאות, כלכליות, מדיניות וטכניות ועוד — העומדות על הפרק בקשר עם בנין הבית הלאומי בעד היהודים בארץ־ישראל. באספת חברי „מועצת ההנהלה" של ההסתדרות הבין־האוניברסיטאית שהיתה כלפני חדשים אחדים עובדה תכנית בעד קבוץ בזמן היותר קרוב סכום של 2,000 דולארים במזומן ו־6,000 דול. בהבטחות; כמו־כן החלט לאסוף 2,000 דולארים מדי שנה בשנה בתור הוספה על רכוש הקרן.

ההסתדרות הבין־אוניברסיטאית מקוה לרכוש את כספי הקרן על־ידי העמדת בתי פיסת בקרב הסטודנטים וידידי הסטודנטים בכדי ניער מעגל זה להיות ענין לסטודנטים שיעשו איש בעד רעהו. תקות העוסקים בדבר היא, שהכסף הנדרש יקובץ במשך הזמן היותר קרוב ועל־ידי כך יהיה אפשר בירב לשלוח את אחד הסטודנטים לארץ־ישראל עוד בשנת הלמודים הבאה.

* * *

יובלו של הד"ר יהושע טהון. לפני חדשים אחדים, י"ב אדר, מלאו חמשים שנה לסופר העברי והעסקן החרוץ, ד"ר יהושע טהון. בתור סופר עברי השתתף הד"ר טהון במאמרים המדעיים הרבים שפרסם ב„השלח", ב„הגורן", „אוצר", באספי האשכול בעתונים העבריים היומיים ועוד.

כמו־כן פרסם הרבה מאמרים בעתונים היהודיים, הגרמניים והפולניים.

בתור עסקן הקדיש טהון את מיטב כשרונותיו לטובת היהדות הפולנית ובפרט בימי האחרון, והרינו מוסרים פה בשנויים אחדים את דברי ההכרה שהקדישה „הצפירה" באחד מגליונותיה האחרונים לכבודו של טהון העסקן:

„מימי הרנע הראשון לעבודתו הצבורית עמד הד"ר טהון במחנה לוחמיה של הציוניות, ובעמלו הרב גרם לידי מפלת אחד המבצרים הכי־חזקים של ההתבוללות היהודית, ההתבוללות בקראקו. רבים הציונים הגליציאים התחנכו על ברכי השפעתו הישרה של הד"ר טהון, שידע לרכוש לו את הבת בני הדור הצעיר ולסלול לו מסלה אל לבם ואל בינתם.

„הד"ר טהון הנהו כעת באי־כחה של קבוצת צירי־הסיים היהודים ב„קונבנט של הסניורים", ששם הוא מגין בחריצות ובמרץ נפלא על זכיות החבורה הקטנה של שליחי היהדות הפולנית בסיים. אם גם שהוא נואם מצוין, השליט בשפתם וצורתם של נאומיו, הן בלשון הפולנית והן ביהודית, אין הד"ר טהון שייך בכל זאת לאותו סוג הצירים, האוהבים לשאת את מדברותם על כל ענין הבא לידם. ד"ר טהון משתתף רק בויכוחים על שאלות עיקריות, ביחוד בענינים, הכרוכים בפוליטיקה החיצונית, הנהירה לו באופן מצוין. ד"ר טהון יודע לנאום בשפה שנונה, מתובלה בהלצות, אולם בסיים הריהו בוחר לנאום בצורה רציניות ובסגנון המעיד על הכרת הערך העצמי של הנואם. ד"ר טהון הנהו נואם מתוך התלהבות באספות־עם ומיטינגים, אולם בסיים הנהו רק נואם פארלאמנטארי, כי מכבד הוא את הבמה, שמעליה הוא מטיף, ויודע להכריח את קהל שומעיו להקשיב לדבריו ולכבדם כערכם. אין הד"ר טהון מעלים עין אף לרגע משאלת היהודים, שלשמה הוא נושא את נאומו, ולפיכך הוא מושל ברוחו בכל שעת הנאום ושוקל את כל דבריו. המליצה, האפקטים הזולים וההצלחה הרגעית ובת־החלוף זרים לרוחו, תמיד עינו נשואה אל המטרה הקיצונית, האחרונה, הרחוקה יותר. משום זה יש, שנאומיו עושים רושם, כאילו שטפו לא מן הלב, אלא מן המוח, ביחוד על אותם השומעים אותו בפעם הראשונה, שעוד לא עמדו על טבעו ורוחו. אמנם, בשעה שיש להגן על כבוד העם העברי, כשפוגעים בכבוד האומה, יודע ד"ר טהון לתת הופש לסערת רוחו ולסתום את פי המתנגדים, עד שלא ימצאו פתחון־פה לתשובה וישתתקו כליל. כך היה בעת המהומה, שפרצה בסיים מפאת דברי גרינבוים על גיא־התופת הפולני; כך היה גם בתשובתו הנמרצה, שהשיב ד"ר טהון ביעדת הקונסטיטוציה לכיסר ויטוסלבסקי, כשהרס ראשים את היהדות העולמית, שהגר היתרת התירות תחת פולין. הד"ר טהון נלחם על כל צער ושעל בדבות והרכילות, הנפוצות על־דבר אי־הלויאליות האזרחית של היהדות הפולנית. נאומי הד"ר טהון ידועים גם לכל הסיים. ואף הצירים הפולנים מעריכים במדה מרובה את בינתו והשכלתו ידידי הבריות. משום זה נחוצה השתתפותו של הד"ר טהון בכל מקרה של משא ומתן עם הצירים הפולנים, ורק הודות לעמלו והשפעתו ניתנה האפשרות לצירים היהודים להכניס את באי־כחם אל ה„קונבנט של הסניורים" וועדות־הסיים השונות, ששם יצליחו לפעמים לבטל את ההצעות המכוונות לרעת היהודים ולעכב בעד הבאתם לפני הפלינום של הסיים, ששם היו, בלי כל ספק, מתקבלות על נקלה."

מערכת „התורן" מצרפת בזה את ברכתה אל ברכת כל העברים, שהד"ר טהון עוד יאריך ימים רבים וימשיך את עבודתו הפוריה לטובת עמנו.

הרבנית שרה וויינברגר ע"ה

זה שנים רבות שניו־יורק לא ראתה הלויה גדולה כמו ההלויה שהיתה ביום א' האחרון, הלוית אשת הרב הגאון ר' משה וויינברגר. בכלל לא ניתן עוד כבוד כזה לשום אשה שאלפי אנשים יבואו ללוותה ,כמו שהיה הדבר בהלווית הרבנית שרה וויינברגר ז"ל.

להלויתה באו פני העיר, בעלי בתים חשובים, אריסטוקראטים וגבירות, עשירים ועניים, מכל פנות ניו־יורק: מריוורסייד דרייוו, ממעלה־העיר, ממערב ומורד־העיר — כולם באו לתת את הכבוד האחרון לנפטרת הגדולה, האשה הצדיקת, הרבנית שרה וויינברגר ע"ה.

הרבנית וויינברגר היתה חולה זמן קצר על־ידי צינה שאחזתה ועברה אחר־כך ל„ניומאניה כפולה". באור ליל הראשון העבר בשעה השניה יצאה רוחה. הזמן היה מאוחר להודיע על זה בעתונים, בכל זאת נתפשטה השמועה על מותה ביום א' בבוקר כחץ מקשת ועד השעה הראשונה אחר הצהרים היו רחוב השביעי ושדרות א' וד' מלאות אלפי אנשים.

הרבה רבנים באו ללוותה, ביניהם: הרב יפה, רבי דראכמאן, רבי מרגלית, הרב פרנקל, רבי גוד, הרב גרדון, רבי אבלס והרב פיליפ יחס. הרבה בתי־כנסיות רצו שיחלקו להם את הכבוד לקברה בבית־עלמין שלהם, אבל אנשי בית המדרש הגדול הותיקים בעזרת נשיאם הנכבד מר ראסין דרשו במפגיע שהרבנית שרה וויינברגר תקבר בבית־הקברות שלהם וחלקו בשבילה את החלקה האחרונה היותר טובה, לא רחוק מקבר הרב הכולל זצ"ל ב„יוניון פיעלד סעמעטערי".

הרבנים האלה הספידו את הרבנית וויינברגר: הרב יפה מבית מדרש הגדול, הרב פרנקל, הרב אבלס, הרב ליבוש פרידמאן ולאחרונה בעלה הרב ר' משה וויינברגר.

הרבנית היתה בת 62 שנה במותה. לפני 40 שנה באה לאמריקה ביחד עם בעלה הרב ר' משה וויינברגר. אביה ר' יחזקאל דגן היה סוחר עשיר באונגארן. הוריה חפצו לעשות את חתנם, ר' משה וויינברגר, לסוחר, אבל לא עלה בידם. וויינברגר הצעיר היה מוכשר לתורה ולא לסחורה. לפני 40 שנה בעת שהרב וויינברגר בא לאמריקה בשבת הראשונה דרש בבית המדרש הגדול. זה היה הכבוד היותר גדול שחלקו לאיש צעיר בימים ההם לתת ל„ירוק" לדרוש בבית־הכנסת היותר גדול באמריקה.

ההלויה הגדולה הזאת לא תשכח כל כך מהרה.

ת נ צ ב " ה .

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן נוסע עכשיו לשם עניני „התורן", וכמו־כן לשם יתר העתונים הציוניים במדינת מ א ס ס א ט ש ו ס ט ס. הנסיעה הזאת היא האחרונה של מר כהן. לכשיגמור את נסיעתו זו יעזוב את ארצנו ויסע לארץ־ישראל.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזר לו בעבודתו החשובה והקשה.

בכבוד,

הנהלת „התורן".

לתקנת המורים העברים.

אגודת המורים מבקשת מכל המורים העברים, בין שהם חברים לאגודה ובין שאינם חברים, בין שהם בניו־יורק ובין שהם מחוץ לניו־יורק — שלא לקבל שום משרה חדשה בניו־יורק והסביבה בטרם שיתיעצו עם מזכיר האגודה.

המזכיר נמצא בלשכת האגודה, 114 האביניו החמישית, חדר 1412, בכל יום משעה 10 עד 2 אחר הצהרים.

קאטאלוג של ספרות ארץ ישראל

ZIONIST ORGANIZATION OF AMERICA,
55 Fifth Ave., New York.

פא"פ: 74 השדרה החמישית, בלשכת „התורן".

א. עתונים יומיים ושבועונים

מתקבלת החתימה על:

1) הארץ
עתון יומי, יוצא לאור בירושלים. לשנה $20.00. לחצי שנה $10.00. גליונות בודדים 7—8 סנט הגליון.

2) דואר היום
עתון יומי, יוצא לאור בירושלים. לשנה $20.00. לחצי שנה $10.00. גליונות בודדים 7—8 סנט הגליון.

3) העולם
שבועון, יוצא לאור בלונדון ע"י ההסתדרות הציונית העולמית. לשנה $7.50. לחצי שנה $4.00. אפשר להשיג גם גליונות בודדים מן א' עד כ'. מחיר כל גליון 17 סנט. עם המשלוח — 18 סנט.

4) הפועל הצעיר
שבועון, יוצא לאור ביפו, ארץ־ישראל. לשנה $12.50. לחצי שנה $6.25.

ירחונים וקובצים

	בלי משלוח	עם משלוח
1) מולדת — ירחון לבני הנעורים.		
חוברת ג'—ד' — —	1.00	1.15
חוברת ה' — — —	.50	.60
2) מעברות — ירחון, יוצא לאור על־ידי „הפועל הצעיר".		
חוברת א' — — —	1.00	1.15
חוברת ב'—ג' — —	1.50	1.65
חוברת ד' — — —	1.00	1.15
3) האזרח — קובץ, ערוך על־ידי ש. בן־ציון.		
כרך א' (4 חוברות)	3.00	3.25
כרך ב', חוברת א' —	.75	.85
כרך ב', חוברת ב' —	.75	.85
4) אחדות העבודה		
קובץ — — — — —	1.00	1.15
5) יזרעאל — קובץ ספרותי, ערוך על־ידי א. ז. רבינוביץ	.50	.60
6) קונטרס — חוברות יוצאות מזמן לזמן. חוברות: י"ה, ט"ג, ט"ז. מחיר כל חוברת — — — —	.20	.22
7) בגליל — חוברות ב', ג', ד', ה', ז'. מחיר חוברת	.08	.09
8) השעה — חוברות יוצאות מזמן לזמן.		
חוברת ח' — — —	.05	.06
חוברת ט' — — —	.05	.06
חוברת י' — — —	.05	.06
חוברת י"א — — —	.05	.06
9) יפת		
קובץ ב' — — — —	1.00	1.15
קובץ ג' — — — —	.80	.90

ב. ספרי שמוש

	בלי משלוח	עם משלוח
1) לזכרון — כל ארץ־ישראל בכים, מאת בצלאל יפה —	.50	.55
2) מלון אנגלי־עברי. ENGLISH-HEBREW DICTIONARY מאת ד"ר א. ד. וואלדשטיין — — —	1.75	1.90
3) המלון העברי — מלון שמושי עם ציורים מאת גראזובסקי ווילין. המחיר — — — —	3.00	3.25

ג. ספריה חקלאית

	בלי משלוח	עם משלוח
1) משק בית האפר —	.65	.68
2) תורת הזבול, חלק א'	.60	.68
3) תורת הזבול, חלק ב'	.60	.68
4) הזית — — — — —	.60	.68
5) חקלאי, כרך ד' — —	1.75	2.00
6) השקדים — — — —	.50	.60
7) החלב, חוברת א' —	.30	.35

ד. ספרות יפה

	בלי משלוח	עם משלוח
1) כתבי ש. בן־ציון גוטמאן:		
כרך א', שני ספרים	2.00	2.15
כרך ב', שני ספרים	2.00	2.15
2) אבות ובנים, רומאן	1.25	1.35
3) בעלי אחוזה מן הדור הישן, ספור — — —	.38	.41
4) חלומו של אובלומוב	.50	.54
5) בעל־הבית ופועלו —	.50	.54
6) שתי אחיות, ספור —	.75	.82
7) ספורים — — — —	.38	.41
8) רומיאו ויוליה בני הכפר — — — — —	.50	.54
9—10) מכתבים מהמחנה		
ספר ראשון —	.50	.54
ספר שני — —	.63	.69
11) סנבה סלבקון, ספור	.75	.82
12) חלומו של מקר, ספור	.25	.27
13) לבדה, קובץ שירים מאת לוי קיפנים —	.75	.85
14) החורבן, רומאן, מאת זולה — — — — —	1.10	1.25
15) כתבי א. ז. רבינוביץ, לגדולים — — — —	1.25	1.40
16) כתבי יהושע ברזלי—	1.10	1.15
17) אפלטון, המשתה —	.50	.60
18) רגינה אשכנזי, ספור, מאת פ. גינזבורג (הוצאה לונדונית) —	.50	.60

ה. ספרים שונים.

	בלי משלוח	עם משלוח
1) ספירת יהודי ארץ־ישראל, חוברת א' —	1.50	1.70
2) החנוך, קובץ פדגוגי	1.30	1.40
3) בריטניה הגדולה ותחית ישראל בארצו — —	.15	.18
4) יום חגנו — — — —	.15	.18
5) לקראת העתיד, מאת מרדכי בן הלל הכהן	.25	.30
6) אגדות אמוראי ארץ־ישראל, שתי מונוגרא־פיות. כל חוברת —	.30	.35
7) תורת החשבון לבתי־ספר תיכוניים		
חלק א' — — — —	.70	.80
חלק ב' — — — —	.70	.80
חלק ג' — — — —	.70	.80
8) יסוד מושבי עובדים, מאת א. ל. יפה — —	.40	.45
9) איוב (כתבי קודש), מבואר על־ידי א. ז. רבינוביץ וא. אברונין	1.50	1.65
10) אלגברה, רוזנשטיין, חוברת ב' — — —	.85	.95
11) לוחות של לוגריתמים ופונקציות טריגונומט־ריות — — — — —	.60	.65
12) מורה השפה הערבית	.40	.45
13) גננו, חוברת לחנוך הפעוטות בגן ילדים ובבית אם — — —	.85	.95
14) היהדות והצעירים —	.40	.45
15) השכר והעונש בחנוך	.10	.12

ו. לבני הנעורים (לא מנוקד)

	בלי משלוח	עם משלוח
1) קובץ ספורים ואגדות לבני הנעורים (כתבי א. ז. רבינוביץ, כרך א') — — — — —	.40	.50
2) הגליל העליון — —	.25	.30
3) הגליל התחתון — —	.25	.30
4) זמרת הארץ, קובץ —	.50	.60
5) צללים, קובץ ספרותי	.40	.50
6) בבית המדרש הישן, ספור — — — —	.15	.17
7) מעולם היצירה, ספור, מאת א. ז. רבינוביץ	.25	.30